



Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách V

Interesting and rare ornithological records in South Bohemia V

Vojtěch Kubelka⁽¹⁾ • Jan Havlíček^(2, 3) • Václav Mikeš⁽⁴⁾ (eds)

Abstract: This article involves detailed descriptions of interesting and rare ornithological records in the region of South Bohemia. The aim is to publish descriptions of extremely rare bird occurrences or unusually high numbers of individuals of some particularly rare species, especially massive migrations, breeding or winter irruptions during 2017. The long-term occurrence of Pygmy Cormorant (*Microcarbo pygmaeus*) in South Bohemia, summer stay of Cattle Egret (*Bubulcus ibis*) near České Budějovice, probable breeding of Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) in České Budějovice fishponds Special Protected Area, breeding and spreading of European Bee-eater (*Merops apiaster*) in South Bohemia and summary of occurrence for Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) in Bohemian Forest are included in this issue as well as the summary of other interesting observations. Previous records or regular patterns of each species occurrence are discussed. Record conditions are put in the context of known information from South Bohemia, the Czech Republic or Europe, where appropriate.

Key words: Cattle Egret, Eurasian Curlew, European Bee-eater, Greenish Warbler, Pygmy Cormorant, rare ornithological records, South Bohemia.

Abstrakt: Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území jižních Čech. Předmětem zájmu jsou aktuální popisy výskytu velmi vzácných ptačích druhů nebo zaznamenání extrémně vysokého počtu jedinců určitého druhu, zpravidla početný průtah, hnízdění či zimní „invaze“ v roce 2017. V tomto dílu je podrobně zpracován dlouhodobý výskyt kormorána malého (*Microcarbo pygmaeus*) v jižních Čechách, letní výskyt volavky rusohlavé (*Bubulcus ibis*) nedaleko Českých Budějovic, pravděpodobné hnízdění kolihy velké (*Numenius arquata*) v ptačí oblasti Českobudějovické rybníky, hnízdění a šíření vlny pestré (*Merops apiaster*) v jižních Čechách a souhrn výskytu budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) na Šumavě, poté následuje souhrn dalších zajímavých pozorování za uplynulé období. V rámci komentářů k jednotlivým druhům jsou uvedeny dřívější záznamy nebo charakter výskytu druhu v jižních Čechách, případně je situace diskutována v celorepublikovém či evropském kontextu.

Klíčová slova: *Bubulcus ibis*, jižní Čechy, *Merops apiaster*, *Microcarbo pygmaeus*, *Numenius arquata*, *Phylloscopus trochiloides*, výjimečné ornitologické záznamy.

Úvod

Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách představují podrobněji komentovaný výskyt ptačích druhů na území shodném se současným vymezením Jihočeského kraje (dále JČ). Jedná se o publikaci s roční periodicitou, která po tři roky doplňovala a nyní již druhým rokem plně

¹⁾ Katedra ekologie, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Viničná 7, CZ – 128 44, Praha 2, e-mail: kubelkav@gmail.com

²⁾ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 – Chodov, e-mail: jan.havlicek@nature.cz

³⁾ Katedra zoologie, Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Branišovská 1760, CZ – 370 05, České Budějovice, e-mail: janhavlicek.cz@gmail.com

⁴⁾ Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Dukelská 242/1, CZ – 370 51, České Budějovice, e-mail: mikes@muzeumcb.cz

nahrazuje Faunistická pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu (JOK 2015), která byla zpravidla dvakrát ročně sestavována v letech 1975–2015.

Pátý díl nejvýznamnějších zjištěných ornitologických vzácností v jižních Čechách se stejně jako čtvrtý díl (Kubelka et al. 2017) oproti předchozím třem publikacím (Kubelka 2014, 2015 a 2016) výrazně liší v širší záběru. Na jarní členské schůzi Jihočeského ornitologického klubu v roce 2016 bylo členy odhlasováno zrušení Faunistických pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu. Důvodem byl fakt, že v současné době málokdo odevzdává na schůzi faunistické listy (ty však jsou i nadále využívány pro účely této publikace), většina pozorovatelů zadává svá data do elektronické databáze České společnosti ornitologické (ČSO 2018), což je i preferovaný způsob odevzdávání faunistických dat. Faunistická pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu tak již nadále nejsou sestavována dvakrát ročně, ale naopak jsou publikována jako součást tohoto seriálu. Jednotlivá pozorování jsou stručně komentována a zasazovaná do kontextu dosavadních záznamů.

Metodika

Formou samostatných příspěvků jsou podrobně zpracovány a do kontextu zasazeny výskyty nových druhů ptáků pro JČ, nově hnízdících druhů, zjištění extrémně vzácných druhů ptáků (např. s méně než 10 existujícími záznamy na území JČ, nebo druhů dříve hojnějších, ale v současnosti vymizelých), dále data rozšiřující známou dobu výskytu druhu v JČ, druhy s rekordními počty záznamů či zjištěných jedinců za určité období (zejména masivní průtah, zimní irupce a hnízdění ve vysokém počtu). Příspěvky se zpravidla týkají aktuálně zpracovávaného roku, ale v některých případech (např. šíření druhu, opakované hnízdění) mohou mít i shrnující formu s přesahem do minulosti.

Na samostatné příspěvky navazuje kapitola s krátce komentovanými pozorováními, která splňují výše uvedená kritéria, nebo byla vybrána na základě uvážení editorů. V odůvodněných případech jsou zahrnuta i nově objevená historická pozorování, která doposud nebyla publikována. Nejprve jsou uvedeny druhy kategorie A a B (tj. druhy přirozeně se vyskytující na území České republiky) podle kategorizace výskytu Faunistické komise České společnosti ornitologické (FK ČSO 2017) a v samostatné kapitole jsou zařazena pozorování druhů kategorie C, D a E (druhy, kde existuje pochybnost o přirozeném výskytu, uprchlíci z chovů a zajetí). V celém článku je využívána nomenklatura a taxonomické řazení druhů podle HBW & BirdLife International (2017).

U pozorování druhů, jejichž záznamy podléhají posuzovacímu procesu FK ČSO jsou uvedeny co nejaktuálnější informace průběhu posouzení FK ČSO včetně jednacích čísla. Druhy, jejichž výskyt na území ČR je posuzován FK ČSO jsou v textu označeny symbolem *. Pozorování, která byla FK ČSO zamítnuta, zde nejsou publikována. Aktuální doplnění k dříve publikovaným pozorováním, zejména pokud se jedná o zamítnutí ze strany FK ČSO, jsou po zveřejnění této skutečnosti uvedena na konci článku. Z důvodu ochrany vybraných citlivých druhů nejsou u některých pozorování uvedeny veškeré známé okolnosti nálezu (např. přesné umístění hnízdiště) a druh je komentován pouze souhrnně.

Při shromažďování informací o jednotlivých druzích jsou vždy využity všechny dostupné údaje. Jejich primárním zdrojem je databáze ornitologických pozorování České společnosti ornitologické – Avif (ČSO 2018), dále údaje odevzdané do kartotéky Jihočeského ornitologického klubu (JOK 2018), údaje dostupné ze zahraničních databází eBird (2018) a Observation International (2018), údaje z Nálezové databáze ochrany přírody spravované Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR 2018), a případně další záznamy poskytnuté jednotlivými pozorovateli osobně či elektronicky. V této souvislosti je důležité mít na paměti, že databáze ornitologických pozorování se dynamicky doplňují a pozorování zveřejněná zpětně za uplynulý rok až po uzávěrce (15. ledna) nejsou až na výjimky zpracována. Pokud pozorovatelé po uzávěrce zpětně vkládají svá dosud neuveřejněná data do jakékoliv databáze, je vhodné, aby na důležité údaje upozornili editory (např. elektronickou poštou), a to nejlépe ihned po vložení. Informace o počtu doposud zjištěných

záznamů vzácných druhů v JČ, stejně jako jejich nejvyšší zjištěné početnosti, se opírají zejména o publikaci Ptáci jižních Čech komplexně shrnující data o avifauně JČ (Kloubec et al. 2015) a dosavadní články tohoto ornitologického seriálu (Kubelka 2014–2016, Kubelka et al. 2017). Přes pečlivé studium všech současně dostupných literárních pramenů je zřejmé, že některé historické záznamy mohou být zmíněny v dosud nedostupných zdrojích, a proto je vždy (zvláště v případě celkového počtu historických záznamů) potřeba hodnotit zde uvedené počty jako minimální.

Pokud pochází záznam z více zdrojů a není jednoznačné, který zdroj je primární, je upřednostňována citace databáze Avif (ČSO 2018), případně doplněna publikací zasazující pozorování do širšího kontextu. V souhrnech pozorování jsou z důvodu přehlednosti uvedeni nejvýše první dva autoři pozorování, všechny pozorovatele je možné dohledat v původním zdroji. Při souhrnné citaci více pozorování pocházejících ze stejné lokality a termínu nejsou jednotliví autoři uvedeni. Lokalita je vždy doplněna zkratkou okresu (např. CB = České Budějovice) a číslem kvadrátu (např. [6952]) aktuálně využívané mapovací sítě (ČSO & ČZU 2018).

Kategorie průkaznosti hnízdění jsou z klasických atlasových kategorií (Šťastný et al. 2006) upraveny pro pisilu čáponohou (*Himantopus himantopus*), břehouše černoocasého (*Limosa limosa*) a vodouše rudonohého (*Tringa totanus*) podle vlastností druhů – ptáci mohou krátce na lokalitě projevit známky hnízdění (např. tok), poté zmizet a zahnízdit jinde, nebo se na lokalitě dlouhodobě zdržuje pár, který s největší pravděpodobností nehnízdí, proto pravděpodobně hnízdění je v tomto případě definováno jako výskyt páru s hnízdními projevy alespoň s pětidenním odstupem na téže lokalitě. V kategorii prokázaného hnízdění není oproti klasickým atlasovým kategoriím žádná změna (V. Kubelka nepubl.).

V textu jsou využívány následující zkratky: ad. = dospělý jedinec, ČSO = Česká společnost ornitologická, ex. = exemplář (jedinec), F = samice, FK ČSO = Faunistická komise České společnosti ornitologické, JČ = jižní Čechy, juv. = mladý vzletný, ale nedospělý jedinec, M = samec, PŠ = prostý šat, pull. = mládě v prachovém peří, SŠ = svatební šat, VVP = vojenský výcvikový prostor.

Dlouhodobý výskyt kormorána malého (*Microcarbo pygmaeus*) v jižních Čechách

Kormorán malý je druh rozšířený v oblasti jihovýchodní Evropy, Blízkého východu a střední Asie (Šťastný & Hudec 2016). V posledních desetiletích je zaznamenáván výrazný nárůst početnosti a rozšiřování areálu (BirdLife International 2018b). Zatímco ještě v 2. polovině 20. století se jednalo o mizející celosvětově ohrožený druh – v 19. století zanikla hnízdiště v Maďarsku, postupně mizel i z oblasti Balkánu (Šťastný & Hudec 2016) – koncem 20. století se trend obrátil. Znovu bylo obsazeno Maďarsko, kde v letech 2008–2012 byla početnost odhadnuta na 600–1500 hnízdicích párů, později vznikla hnízdiště také v Rakousku v oblasti Nezdiderského jezera, kde v letech 2011–2012 hnízdilo 116–146 párů (BirdLife International 2018b). S rozšiřováním hnízdního areálu souvisí i vznik pravidelného zimoviště na vodním díle Gabčíkovo pod Bratislavou, kde po roce 2000 narostl počet zimujících jedinců na několik stovek (Slabeyová et al. 2009).

Od 90. let 20. století postupně přibývá záznamů i na území České republiky. Zatímco do poloviny 90. let se jednalo o naprostou raritu (do roku 1996 jen tři pozorování), od roku 2005 jsou pozorování již každoroční (ČSO 2018). U nás jsou pozorování zaznamenávána celoročně, přibývá jich v době po vyhnízdění od června a července, často se ptáci zdrží dlouhodobě, celkem pravidelně bývají pozorováni i během podzimu až do zimy. Jarní záznamy jsou méně obvyklé, i když v posledních letech již také celkem pravidelně (ČSO 2018, FK ČSO 2018).

V JČ byl kormorán malý zaznamenán poprvé 30. 3. 2005, kdy byl 1 ex. pozorován na Novořeckých močálech na Třeboňsku (J. Cepák & J. Ševčík, ČSO 2010). Další pozorování pochází z 23. – 26. 12. 2006, kdy se 1 ex. zdržoval na Vrbenských rybnících na Českobudějovicku (V. Kubelka & J. Závora, ČSO 2010, Kubelka 2012). Poté existuje řada pozorování z roku 2010 (únor–duben), kdy byl snad stejný jedinec pozorován více pozorovateli opakovaně na Vltavě mezi Českými Budějovicemi a Hlubokou nad Vltavou, na rybnících Blatec u Dívčic, Naděje a Volešek

na Českobudějovicku (Hora in Kloubec et al. 2015). V roce 2015 byl kormorán malý pozorován opět na Vrbenských rybnících, v dalším roce byli kormoráni malí pozorováni vícekrát na Třeboňsku v NPR Velký a Malý Tisý a na sousedním rybníce Koclířov (ČSO 2018).

V roce 2017 byl 1 ex. kormorána malého pozorován poprvé 18. 6. na Českobudějovicku na sádkách Ostrov u Čejkovic (J. Bureš, ČSO 2018). Od té doby existuje více pozorování z této oblasti – především na již zmiňovaných sádkách u Čejkovic a na rybníce Zdráhanka u Haklových Dvorů, ale i na dalších rybnících v okolí – Černiš, Starohaklovský a Dasenský [vše 6952]. Pozorování v této oblasti byla víceméně pravidelná až do 24. 8. Vždy byl prokázán výskyt jen jednoho ptáka, více jedinců na jedné lokalitě nebylo s jistotou nikdy pozorováno (i když pozorování A. V. Klimeše z 13. 7. od Haklových Dvorů by mohlo nasvědčovat výskytu dvou jedinců). Další pozorování pocházejí až z listopadu – 11. 11. byl zjištěn 1 ex. na rybníce Starý Vrbenský u Českých Budějovic, 16. 11. byl pozorován 1 ex. na rybníce Koclířov na Třeboňsku [6954]. Počátkem srpna 2017 byl 1 ex. pozorován také v okolí Počátek jen několik kilometrů od hranice Jihočeského kraje (vše ČSO 2018).

Dlouhodobý výskyt kormorána malého v období od června do srpna jistě může vyvolat spekulace o možném zahníždění. Po celou dobu však nebyly pozorovány žádné hnízdní projevy. Na druhou stranu byla pozorování zaznamenána v bezprostřední blízkosti kolonií volavkovitých ptáků (kolonie kvakošů na rybníce Starohaklovském, kolonie volavek popelavých na Černiši, nedaleko jsou kolonie kvakošů na rybnících Domin a Nový Vrbenský) – v jejich koloniích se v oblasti pravidelného výskytu nachází nejvíce hnízdišť kormoránů malých (Šťastný & Hudec 2016). Je docela dobře představitelné, že by mohli být na takovýchto lokalitách další jedinci přehlédnuti. Vzhledem k absenci jakýchkoli dalších důkazů případného hnízdního však lze předpokládat, že se jednalo v tomto konkrétním případě spíše o nehnízdícího ptáka, který se v letním období v této oblasti potuloval. Vzhledem k trendu přibývání počtosti v jiných částech Evropy (BirdLife International 2004, 2015), vhodným potravním podmínkám a přítomnosti kolonií volavkovitých ptáků jako vhodného hnízdního biotopu, je jistě možné další rozšíření tohoto druhu (i jako potenciálně hnízdního) na naše území.

Michal Pakandl

Dlouhodobý výskyt volavky rusohlavé (*Bubulcus ibis*) v hnízdním období na Českobudějovicku v roce 2017

Volavka rusohlavá je výrazný a téměř nezaměnitelný druh malé bílé volavky. Ve svatebním, neboli hnízdním šatě se vyznačuje do žluta až oranžova zbarvenou čepičkou, hrudí a částečně i zády, zobák je vybarven do oranžova s až výrazně růžovým, někdy až i mírně načervenalým kořenem, nohy jsou růžovooranžové. V prostém letním šatě je zobák šedožlutý až žlutý, nohy jsou šedožluté a barevné peří není tak výrazné – postrádá náznaky oranžové (Svensson et al. 2012, Martínez-Vilalta et al. 2018). Typickým chováním je následování velkých kopytníků a lov vyplašeného hmyzu nebo dokonce i jeho sběr přímo z těla kopytníků (Heatwole 1965, Thompson et al. 1982, Martínez-Vilalta et al. 2018). K hnízdní dochází nejčastěji ve společných koloniích s dalšími druhy brodivých (např. Martínez-Vilalta et al. 2018), přičemž zde nezřídka volavka rusohlavá početně převažuje (např. Pajero et al. 2001, Dragonetti & Giovacchini 2009).

Původně volavka rusohlavá obývala etiopskou a orientální biogeografickou oblast (Blaker 1971), odkud se začala šířit do Středomoří, na Blízký východ a v druhé polovině 19. století, respektive na přelomu 19. a 20. století postupně obsazovala Jižní a později i Severní Ameriku (Blaker 1971, Crosby 1972) a Austrálii a Nový Zéland (Maddock & Geering 1994, McKilligan 1997). Úspěšná kolonizace nových oblastí volavkou rusohlavou je zřejmě zapříčiněna její tendencí k dlouhým potulkám a přeletům v mimohnízdním období, flexibilitě při výběru potravních i hnízdních stanišť, vysokou hnízdní úspěšností a především pak díky výhodám vyplývajícím z asociace s velkými kopytníky vč. chovaného skotu (Arendt 1988, Maddock & Geering 1994, Lovette & Fitzpatrick 2016).

Tab. 1 – Pozorování volavek rusohlavých (*Bubulcus ibis*) v jižních Čechách v roce 2017.
Tab. 1 – Observations of *Cattle Egret* (*Bubulcus ibis*) in South Bohemia in 2017.

datum date	lokality locality	počet number	poznámky notes	pozorovatel observer	zdroj source
24. 4. 2017	pastvina u rybníka Vyšatov (CB) [7052]	1 ex.	8:15–8:45 hod., foto	T. Bodnár & J. Kloubcová	AOPK ČR 2018, ČSO 2018
24. 4. 2017	pastvina u rybníka Blatec (CB) [6952]	2 ad.	17:00 hod.	M. Jariabková	ČSO 2018
28. 4. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	1 ex.	15:35 hod.	J. Hronková	ČSO 2018, in lit.
29. 4. 2017	louky u Čejkovic (CB) [6952]	1 ex.	sběr potravy	M. Frencl	ČSO 2018
30. 4. 2017	pastviny pod Zavadičkou (CB) [7052]	1 ex.	-	M. Pakandl	ČSO 2018
1. 5. 2017	louky u Čejkovic (CB) [6952]	1 ex.	8:30–8:45 hod., sběr potravy, foto	P. Albert	ČSO 2018
2. 5. 2017	louky u Čejkovic (CB) [6952]	1 ex.	17:00–17:15 hod., přelétá z louky na Stanohaklovský rybník, foto	P. Albert & V. Albertová	ČSO 2018
3. 5. 2017	pastviny u Haklových Dvůrů (CB) [7052]	1 ex.	-	F. Nosek	ČSO 2018
7. 5. 2017	louka po rybníkem Blatec (CB) [6952]	1 ad.	15:00 hod., sběr potravy na pastvině s dobytčím, pozorováno z dálky, možný výskyt i více jedinců	V. Kubelka	ČSO 2018
10. 5. 2017	louky u Čejkovic (CB) [6952]	1 ex.	17:30–17:45 hod., sběr potravy, foto	P. Albert	ČSO 2018
12. 5. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	1 ex.	15:00–15:15 hod., foto	M. Lazarovič & A. Bláhová	ČSO 2018
13. 5. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ex.	15:42–15:48 hod.	J. Havlíček	ČSO 2018
13. 5. 2017	pole a louky u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ex.	někdy skrytá v trávě nebo za dobytčím, foto	F. Pochmon	ČSO 2018
17. 5. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ad. v SŠ	17:20–17:50 hod., sběr potravy, foto	F. Marec & A. Yoshido	ČSO 2018
20. 5. 2017	pastviny u Čejkovického rybníka (CB) [7052]	1 ex.	-	M. Rýparová & P. Křeček	ČSO 2018
26. 5. 2017	louka u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	1 ad.	mezi krávmi	J. Šimek	ČSO 2018
1. 6. 2017	louka u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ad.	na posečené louce mimo krávy	J. Šimek & J. Riegert	ČSO 2018
5. 6. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	1 ad.	19:00– hod., sběr potravy, foto	D. Nácar	ČSO 2018
10. 6. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ad. v SŠ	16:45–17:10 hod., sběr hmyzu u stáda krav (plemeno limousine)	F. Marec et al.	ČSO 2018
11. 6. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	1 ex.	17:40–18:20 hod.	P. Pavliška	ČSO 2018
12. 6. 2017	louka u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	2 ad.	9:30–10:00 hod., přeletují mezi posečenými loukami, sběr potravy, foto	J. Studecký & G. Kašpar	ČSO 2018
12. 6. 2017	louka u Zajícovského rybníka (CB) [6952]	1 ad.	19:46–20:35 hod., sbírá potravu na pokosené louce	J. Viček	ČSO 2018
15. 6. 2017	pastvina u Zajícovského rybníka (CB) [7052]	2 ad.	20:45–20:50 hod., živi se velmi blízko dobytka, páci jsou v letním šatě, ale mají žluté zobáky, tudíž nemají přímo SŠ	V. Kubelka	ČSO 2018

Tab. 1 – Pokračování.
Tab. 1 – Continued.

datum date	lokality locality	počet number	poznámky notes	pozorovatel observer	zdroj source
18. 6. 2017	louka u Čejkovického rybníka (CB) [6952]	2 ad. v SŠ	9:00–9:30 hod., sběr potravy, foto	F. Marec	ČSO 2018
23. 6. 2017	pastvina u Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	-	J. Nacházel	ČSO 2018
23. 6. 2017	louka u Čejkovického rybníka (CB) [6952]	2 ad.	na posekané louce	J. Bureš	ČSO 2018
26. 6. 2017	rybník Nový vrbenský (CB) [6952]	1 ad.	-	M. Frencl	ČSO 2018
30. 6. 2017	pastvina u rybníka Blatec (CB) [6952]	2 ad.	18:10–19:00 hod., 1 ex. odlétá na sev., později se vrací a odlétá na záp. k Mlýnskému rybníku, 2. ex. odlétá na sev.	A. V. Klimeš	ČSO 2018
5. 7. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	2 ex.	10:40–15:20 hod., obě ve SŠ, 1 jedinec ještě červenavé brzy po poledni, foto	A. Funk	ČSO 2018
6. 7. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	2 ad.	nohy, oba ptáci se zdržují na sádkách po celou dobu pozorování – tj. téměř pět hodin, okolo 18:00 už nenalezeny. na čerstvě pokosené louce, foto	P. Brandl	ČSO 2018
12. 7. 2017	pole u Čejkovického rybníka (CB) [6952]	1 ad.	foto	V. Mikule	ČSO 2018
16. 7. 2017	Čejkovický rybník (CB) [6952]	2 ex.	-	P. Paříčej	ČSO 2018
18. 7. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ad.	13:20–13:30 hod.	F. Peřík	ČSO 2018
31. 7. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	foto	J. Řehounek & J. Řehounek	ČSO 2018
6. 8. 2017	okolí Čejkovic (CB) [6952]	3 ex.	sběr potravy	M. Frencl	ČSO 2018
12. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	2 ex.	8:30–9:00 hod., foto	D. Benák & Š. Tučková	ČSO 2018
13. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ad. v SŠ	8:15–9:00 hod., prochází se mezi ovčemi na hrázi mezi rybníčky	F. Marec	ČSO 2018
15. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	2 ex.	11:45–13:15 hod., foto	L. Schnöpper et al.	ČSO 2018
20. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	3 ex.	8:10–8:50 hod., 1 ad. v SŠ a 2 ad. v PŠ	F. Marec	ČSO 2018
20. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	3 ex.	-	P. Albert & V. Albertová	ČSO 2018
24. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	-	V. Mikeš & V. Voříel	ČSO 2018
29. 8. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	14:30–15:15 hod.	T. Bodnár	ČSO 2018
2. 9. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ad. v PŠ	sběr potravy	V. Železný	ČSO 2018
3. 9. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	9:47–9:49 hod.	J. Havlíček	ČSO 2018
3. 9. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	-	V. Železný	ČSO 2018
4. 9. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	11:30–12:00 hod.	M. Lazarovič & A. Bláhová	ČSO 2018
4. 9. 2017	Sádky Ostrov, Čejkovice (CB) [6952]	1 ex.	v podvečer	J. Havlíček & Z. Beránková	ČSO 2018

Evropská populace volavky rusohlavé čítá v současné době okolo 76–92 tisíc hnízdících párů a její těžiště leží ve Španělsku a Portugalsku s 38–40 tisíci, respektive s 15–25 tisíci hnízdícími páry (BirdLife International 2015). Zatímco v jádrové oblasti na Iberském poloostrově prodělávají populace pokles početnosti, v dalších státech se silnými populacemi (Francie a Itálie) naopak narůstají, a to až v řádech stovek procent (BirdLife International 2015). Nejbližší pravidelná hnízdiště k našemu území se nacházejí v Itálii v nížině Pádu, v Rumunsku v deltě Dunaje a ve Francii (BirdLife International 2015, 2018c). K zahnízděním mimo areál pravidelného výskytu došlo například v roce 2008 ve Velké Británii (Holling & The Rare Breeding Birds Panel 2012), možná jsou i ojedinělá zahnízdění v Belgii a Srbsku (BirdLife International 2015). Pozorování volavky rusohlavé pak pocházejí ze všech států Balkánu, jižní a západní Evropy, nejseverněji byl druh zjištěn ve Skotsku (Observation International 2018)

Na území České republiky se druh vyskytoval vždy sporadicky (do roku 2016 evidováno okolo 20 pozorování jednotlivých ptáků) s nárůstem počtu pozorování v posledních několika letech, přičemž v části pozorování šlo o prokázané, nebo pravděpodobné úniky ze zajetí (Hora in Kloubec et al. 2015, Šťastný & Hudec 2016, AOPK ČR 2018, ČSO 2018, FK ČSO 2018). Nejdelší soustavný výskyt – pouze záznamy akceptované faunistickou komisí ČSO (FK ČSO 2018) – byl do roku 2016 zaznamenán u Záhlavic (KM) [6770], a to od 10. do 24. 4. 2014 (ČSO 2018). Podobná byla i situace na území JČ, kde byla volavka rusohlavá do té doby zjištěna pouze pětkrát, přičemž lze ale jen ve dvou případech usuzovat na přirozený výskyt (Hora in Kloubec et al. 2015). Přelomovým se stal právě rok 2016, kdy byl na Českobudějovicku pozorován kontinuální výskyt volavky rusohlavé po dobu 4,5 měsíce, z toho po dva měsíce byli pozorováni dokonce 4 jedinci (Kubelka & Havlíček 2017). Nejvýznamnější pak bylo prokázání úspěšného hnízdění, které bylo jednoznačně potvrzeno opakovaným pozorováním 1–3 vyvedených mláďat (Kubelka & Havlíček 2017, ČSO 2018). K samotnému hnízdění došlo s největší pravděpodobností na ostrůvku Nového Vrbenského rybníka (ČB) [6952] ve společné kolonii dalších brodivých ptáků (*Nycticorax nycticorax*, *Egretta garzetta*, *Platalea leucorodia*) (Kubelka & Havlíček 2017). Z důvodu ochrany těchto druhů i samotné volavky rusohlavé nedošlo k přímému dohledávání hnízd.

V roce 2017 došlo k prvnímu pozorování volavky rusohlavé na území JČ i České republiky dne 24. 4., kdy v dopoledních hodinách našli T. Bodnár & J. Kloubová (AOPK ČR 2018, ČSO 2018) na pastvině u rybníka Vyšatov (ČB) [7052] 1 ex. a později v odpoledních hodinách pozorovala dokonce 2 ex. na nedaleké pastvině pod hrází rybníka Blatec u Čejkovic (ČB) [6952] M. Jariabková (ČSO 2018). Zajímavostí je, že ve stejný den byly volavky rusohlavé poprvé pozorovány i v roce 2016 (Kubelka & Havlíček 2017, ČSO 2018). Od 28. 4., kdy byl druh opět zjištěn J. Hronkovou (ČSO 2018), až do 11. 6. bylo skutečně na pastvině u Zajícovského rybníka ležícího mezi Haklovými Dvory a Čejkovicemi, respektive v jeho okolí (ČB) [6952, 7052], celkem 19 pozorování v 18 dnech (ČSO 2018, deník terénní stanice Blatec), přičemž byl vždy zjištěn pouze 1 jedinec. Ve dvou případech – záznamy F. Marce (ČSO 2017) ze dnů 17. 5. a 10. 6. – byl pozorovaný jedinec označen jako „ve SŠ“, šlo však spíše o „šat letní“ a nikoli přímo „šat hnízdí“ (určeno na základě fotografií zaslaných F. Marcem, viz také dále). Na fotografii od F. Pochmona (ČSO 2018) ze dne 13. 5. je také patrná pouze světle oranžová spodní polovina zobáku, což by opět naznačovalo spíše „šat letní“, popř. přechod z „šatu letního“ do „šatu hnízdí“ (Martinez-Vilalta et al. 2018). Oba jedinci byli znovu spatřeni 12. 6. u Zajícovského rybníka (J. Studecký & G. Kašpar, ČSO 2018) a následně byli 1–2 jedinci pravidelně pozorováni až do 31. 7. (celkem 14 záznamů ve 12 dnech, ČSO 2018). Kromě tradičního místa na loukách a pastvinách v blízkosti Zajícovského rybníka byla v tomto období čtyři pozorování uskutečněna také na sádkách v Čejkovicích (poprvé 5. 7.), dvě v okolí Čejkovického rybníka a 26. 6. byl 1 ex. zjištěn na rybníce Nový Vrbenský, kde jej zastihl M. Frencl (ČSO 2018). Tento nález je jediným důkazem výskytu volavky rusohlavé na jejím nejpravděpodobnějším loňském hnízdišti v roce 2017 (Kubelka & Havlíček 2017, ČSO 2018), a to i přes fakt, že zdejší kolonie brodivých ptáků je sledována poměrně často (AOPK ČR 2018, ČSO 2018). Dne 15. 6. oba jedince pozorované u Zajícovského rybníka popisuje V. Kubelka

(ČSO 2018): „ptáci jsou v letním šatě, ale mají žluté zobáky, tudíž nemají přímo hnízdní šat“. Naopak o tři dny později oba tamtéž pozorované ptáky F. Marec (ČSO 2018) opět určuje jako ptáky ve svatebním šatě a P. Brandl dne 6. 7. po téměř pětihodinovém pozorování na sádkách v Čejkovicích konstatuje: „obě ve SŠ, jeden jedinec ještě červenavé nohy“. Další zajímavé zjištění pochází z 6. 8. , kdy byly dokonce 3 ex. volavky rusohlavé nalezeny na sádkách u Čejkovic. Dva jedinci byli v prostém šatě a jeden byl v „šatě svatebním – letním“ (M. Frencl, ČSO 2018). Následující nálezy již pouze ze sádek u Čejkovic (vše ČSO 2018): 12. 8. – 2 ex, 13. 8. – 1 ex., 15. 8. – 2 ex., 20. 8. – 2× zjištěny 3 ex., 24. 8. , 29. 8. , 2. 9. , 3. 9. (2×) – vždy pouze 1 ex. Posledním datem, kdy byla v roce 2017 volavka rusohlavá na území JČ pozorována je 4. 9. Nejprve ji od 11:30 do 12:00 hodin pozorovali na sádkách u Čejkovic M. Lazarovič a A. Bláhová a poté v odpoledních hodinách na stejném místě i J. Havlíček a Z. Beránková (ČSO 2018).

Na území JČ, respektive v oblasti České Budějovice – Haklovy Dvory – Čejkovice (ČB) [6952, 7052] bylo mezi 24. 4. a 4. 9. 2017, tedy v období o délce přibližně čtyř a půl měsíce sebráno k výskytu volavky rusohlavé celkem 47 záznamů z 35 dní, pocházejících od 24 jednotlivých pozorovatelů, nebo skupin pozorovatelů, přičemž se zde vyskytovali až 3 dospělí jedinci (AOPK ČR 2018, ČSO 2018). Ačkoli byli opakovaně v průběhu sezóny pozorováni až dva jedinci ve svatebním šatě a jednou bylo uskutečněno pozorování na pravděpodobném hnízdišti z loňského roku (Kubelka & Havlíček 2017), nedošlo v roce 2017 k prokázání hnízdění, nebo pozorování jeho náznaků. Shodně s rokem 2016 je pouze „zmizení“ části jedinců, respektive pozorování menšího počtu exemplářů ve srovnání s prvotními záznamy (2 ex. v roce 2017, respektive 4 ex. v roce 2016) na poměrně dlouhou dobu – brzy po prvním záznamu na konci dubna až téměř do poloviny června v roce 2017, respektive od konce první dekády dubna až téměř do poloviny července v roce 2016 (Kubelka & Havlíček 2017, ČSO 2018). Usuzovat z těchto okolností na, byť neúspěšný pokus o hnízdění (v kategorii prokázané – viz dále), by bylo silně spekulativní. Z pohledu kategorizace dle metodiky Atlasu hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017 (ČSO & ČZU 2018) lze tak sezónu 2017 hodnotit maximálně v kategorii pravděpodobné, lépe však jen jako možné hnízdění. Dalším znakem shodným se sezónou 2016 je pozorované chování, kdy se ptáci v naprosté většině případů pohybovali v blízkosti pasoucího se dobytka, popř. zaletovali na čerstvě posekané louky, kde sbírali hmyz (ČSO 2018). Pozorování z Českobudějovicka z termínu 24. 4. – 4. 9. 2017 byla akceptována FK pod číslem jednacím 46/2017, 47/2017 a 48/2017 (FK ČSO 2018). Kromě území JČ byla volavka rusohlavá v roce 2017 zjištěna také na jižní Moravě. Poprvé zde byl 1 ex. zaznamenán 29. 7. v NPP Pastvisko u Lednice (BV) [7166] P. Meluzianem et al. (ČSO 2018) a poté téměř až o měsíc později ve dnech 26. 8. u nedalekých Mutěnic (HO) [7168] – J. & J. Řehounekovi (ČSO 2018) a 28. 8. opět u Lednice – M. Pavláček (ČSO 2018). Od 3. do 17. 9. pak byl 1 ex. téměř každodenně (14 záznamů ve 12 dnech – vše ČSO 2018) sledován na rybnících mezi Mutěnicemi a Hodonínem (HO) [7168]. Všechna pozorování z jižní Moravy byla akceptována FK pod číslem jednacím 45/2017 (FK ČSO 2018). Minimálně částí období se jihomoravská pozorování překrývají s těmi jihočeskými, otázkou ale je, kde se zde pozorovaný jedinec pohyboval od přelomu července a srpna až do jeho třetí dekády. Právě v té době se v JČ objevil do té doby nepozorovaný třetí jedinec, který opět po krátké době zmizel. Úvahy o jeho přesunu z jižní Moravy na Českobudějovicko a zpět jsou ale pouze spekulativní a nelze je ani potvrdit, ani vyvrátit.

Jan Havlíček

Pravděpodobné hnízdění kolih velkých (*Numenius arquata*) na Českobudějovicko

Koliha velká je největším evropským bahňákem, který obývá zpravidla různá luční prostředí (Cramp & Simons 1983, Gahura 2000, Hudec & Šťastný 2005, Van Gils et al. 2018). Bohužel se jedná o ubývající druh ve většině svého evropského areálu (BirdLife International 2004, 2015) a území

Tab. 2 – Pozorování kolih velkých (*Numenius arquata*) v jižních Čechách v zimní sezóně 2017.
Tab. 2 – Observations of Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) in South Bohemia during breeding season 2017.

datum date	lokality locality	počet number	poznámky notes	pozorovatel observer	zdroj source
23. 3. 2017	Mokřina u Voleška – nový rybník (CB) [6951]	1 ex.	sběr potravy	V. Kubelka	nepubl.
9. 4. 2017	Mokřina u Voleška – nový rybník (CB) [6951]	6 ex.	sběr potravy na pastvině směrem na sev. k Volešku	P. Albert, J. Závora	ČSO 2018
10. 4. 2017	Knižecí rybník (CB) [6951]	4 ex.	na upuštěném rybníce	P. Albert	ČSO 2018
10. 4. 2017	Mokřina u Voleška – nový rybník (CB) [6951]	2 ex.	sběr potravy jižně od rybníka	V. Kubelka	nepubl.
12. 4. 2017	pole u břehouše – oraniště (CB) [6951]	2 ex.	1 pár, krátce tok v letu a přelet na pole Volešek SS, tam stojí v poli	V. Kubelka	nepubl.
14. 4. 2017	Zbudovská blata střed (CB) [6951]	1 pár	tok, samec ve vlnovkách obklopuje hnízdiště, z lokality vyhánějí kolihu malou	V. Kubelka	nepubl.
15. 4. 2017	Zbudovská blata střed (CB) [6951]	1 pár	krátce tok, vyplašeny motorkáři, co projížděly loukou ..., odpoledne opět tok	V. Kubelka	nepubl.
15. 4. 2017	Tušíř (JH) [7155]	1 ex.	-	J. Neudert	AOPK ČR 2018
21. 4. 2017	Zbudovská blata západ (CB) [6951]	1 ex. (M)	sběr potravy s kolihou malou, bez šarvátek	V. Kubelka	nepubl.
22. 4. 2017	Volešek SSS (CB) [6951]	3 ex.	sběr potravy v louce	Mír. Šálek	ad verb.
23. 4. 2017	Zbudovská blata západ (CB) [6951]	3 ex.	sběr potravy (1 M krátce tok), známý pár + interakce s třetím pákem, zřejmě samice, samec s ním odletl na Olší J, asi milosrný trojtělník, později odpoledne opět 3 ex. Na Baltia záp., ale více pospolu drží starý pár	V. Kubelka	nepubl.
24. 4. 2017	rybník Dehňář (CB) [6951]	1 ex.	-	M. Pakandl	ČSO 2018
29. 4. 2017	Velký Karasín – jz. louka (CB) [6951]	1 ex.	odlet směr Vhlavy (jedinec neurčen)	V. Kubelka	ČSO 2018
30. 4. 2017	Zbudovská blata střed (CB) [6951]	1 ex.	hlas, asi krátce tok, pravděpodobně ze středu blat, ptáka nevidím	V. Kubelka	nepubl.
1. 5. 2017	Zbudovská blata střed (CB) [6951]	1 ex.	žví se jižněji od středních blat, jen malý dalekohled	V. Kubelka	nepubl.
5. 5. 2017	Zbudovská blata střed (CB) [6951]	1 ex.	sběr potravy 150 m jižně od sítin, žádný tok, na okolní predátory (straka, pochop) nereaguje	V. Kubelka	nepubl.
20. 6. 2017	Dvory nad Lužnicí (JH) [7155]	2 ex.	slyšeny ozývající se na přeletu	V. Mikeš	ČSO 2018
20. 6. 2017	rybník Starý u Tchořovic (ST) [6548]	1 ex.	-	V. Strolený	ČSO 2018
26. 6. 2017	rybník Dehňář (CB) [6951]	1 ex.	-	J. Bureš, B. Kloubec	ČSO 2018
27. 6. 2017	rybník Blatec u Divčic (CB) [6851]	2 ex.	v louce vých. od rybníka, atlasová kategorie B3	Mar. Šálek	ČSO 2018
9. 7. 2017	Mokřina u Vomačků (CB) [6951]	1 ex.	hlas směrem od Zhudova	J. Viček	ČSO 2018
10. 7. 2017	Mírovce, Rázteky (PI) [6449]	2 ex.	přelet	R. Mulaček	ČSO 2018
14. 7. 2017	Kocelovice (ST) [6548]	1 ex.	přelet, hlas od rybníka Měleč, kde ale zhruba za hodinu nepozorována	R. Mulaček	ČSO 2018

České republiky není výjimkou (Šťastný et al. 2006, Žďárek et al. 2015). Po roce 2002 přestala kolih velká v České republice pravidelně hnízdit (Šťastný et al. 2006, Gahura 2010) a hnízdění kolih na posledním nepravidelném hnízdišti na pražském letišti Václava Havla (Šena 2013, Žďárek et al. 2015) již v rámci aktuálního atlasového mapování v letech 2014–2017 nebylo zjištěno (ČSO & ČZU 2018). V JČ kolih velká naposledy prokazatelně hnízdila na několika lokalitách v roce 1974 (Bureš in Kloubec et al. 2015). Tento příspěvek podrobně popisuje pravděpodobné hnízdění kolih velkých na Zbudovských blatech a výskyt druhu v JČ v průběhu hnízdní sezóny 2017.

Z období 15. 3. – 14. 7. 2017 bylo v rámci JČ o výskytu kolihy velké získáno 22 záznamů (tab. 2). První kolih se objevila 23. 3. 2017 na mokřině u rybníka Volešek, na od roku 2016 nově postaveném rybníce s luční výtopou vhodnou pro bahňáky. Až do 10. 4. byly kolihy (max. 6 ex.) zaznamenávány na okolních opuštěných rybnících a týž den byly kolihy naposledy pozorovány v mokřině u Voleška. Od 12. 4. do 5. 5. existuje nejvíce záznamů zejména z oblasti Zbudovských blat, dále z rybníka Dehtáře a z okolí rybníka Velkého Karasína. Po více jak měsíční absenci záznamů kolih existuje několik příležitostných záznamů v rámci celého kraje z konce června a začátku července 2017, včetně pozorování páru ve vhodném hnízdním prostředí u rybníka Blatec na Dívčicku. V ostatních případech nebyly náznaky hnízdění zjištěny (tab. 2). Od poloviny července do konce srpna byly kolihy velké v pohnízdni době v JČ zjištěny ještě 26×, na řadě míst, nejčastěji a v maximálním počtu 14 ex. na Dasenském rybníce u Českých Budějovic (ČSO 2018).

Z roku 2017 jsou zásadní pozorování z širšího okolí Zbudovských blat, kde se na několika pro hnízdění vhodných místech pohyboval zprvu jeden pár (obr. 1 v barevné příloze 4), který opakovaně intenzivně tokal ve střední části blat, později tři ptáci, zřejmě jeden samec a dvě samice. Okolnosti některých pozorování naznačují, že soudržnost původního páru mohla být narušována třetím ptákem, podle chování zřejmě nespárovanou samicí (tab. 2). Střední část Zbudovských blat byla 6. 5. 2017 prohledána rojniczkou 12 pozorovatelů za účelem lokalizace případného hnízda kolih velkých a zabránění jeho likvidaci při kosení luk (obr. 2 v barevné příloze 4), avšak žádná kolih již na lokalitě nebyla přítomna. Pokud na této lokalitě došlo k zahnízdění, zřejmě došlo brzy ke ztrátě nebo opuštění snůšky. Bohužel se jedná o dost exponovanou lokalitu s řadou rušivých vlivů (např. jezdcí na koních nebo motorkáři) a hnízdící kolihy velké jsou velmi náchylné na vyrušování lidmi (Gahura 2010). Při pozorování kolih je nezbytné hnízdící ptáky nevyrušovat, ve spolupráci se zemědělci se snažit zajistit klid na hnízdišti a případné hnízdo lokalizovat jen v případě ohrožení zemědělskou technikou.

Byť žádné z pozorování nenaznačuje úspěšnému vyhnízdění kolih velkých v roce 2017, vyloučit ho rozhodně nelze, protože na Českobudějovicku je řada lučních komplexů, které jsou méně navštěvovány, a kde by mohly kolihy nenápadně vyhnízdit. Pozorování z roku 2017 navazují na výskyt kolih v oblasti Zbudovských blat v průběhu hnízdní sezóny 2016 (Kubelka et al. 2017, ČSO 2018) nebo opakovaný záznam páru ve vhodném hnízdním prostředí poblíž Protivína na Písecku v roce 2016 (J. Šebestian in litt.). Tato častější pozorování jsou v souladu se zvyšujícími se populacemi hnízdících kolih velkých v sousedním Horním Rakousku z 14–15 párů v roce 1992 na 43–50 párů v roce 2012 (Uhl & Wichmann 2018) a s nárůstem početnosti a hnízdní produktivity druhu v Bavorsku – mimo jiné díky účinné antipredační ochraně pomocí elektrických ohradníků (Růžek & Schröpfer 2014). Je tudíž vysoce pravděpodobné, že mladí ptáci z těchto hnízdišť mohou obsazovat JČ a hledat vhodná místa k zahnízdění. Dá se předpokládat, že záznamů kolih velkých z hnízdních období z JČ bude přibývat a je možné, že v dohledné době se po více jak 44 letech dočkáme potvrzeného hnízdění kolih velkých a návrat tohoto majestátního bahňáka, coby hnízdícího druhu, do České republiky.

Vojtěch Kubelka

Hnízdění a šíření vlh pestrých (*Merops apiaster*) v jižních Čechách

Evropský areál vlhy pestré se rozkládá od Iberského poloostrova po pás východoevropských stepí; na severu druh obvykle nepřekračuje červencovou izotermu 21 °C. Vlha pestrá je striktně tažným druhem, který zimuje v subsaharské Africe (Cramp 1989). V České republice se výskyt vlh pestrých

tradičně soustředí zejména do panonské biogeografické oblasti (Hudec & Šťastný 2005). Zatímco v letech 2001–2003 bylo v Čechách zjištěno pouze ojedinělé zahnízdění jednoho páru (Šťastný et al. 2006), v průběhu mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 2014–2017 již vlhy prokazatelně hnízily v celkem 16 kvadrátech (ČSO & ČZU 2018). Ke konci roku 2016 byla z JČ známa pouze dvě prokázaná hnízdění vlh (Kubelka et al. 2017). Nejprve pár vlh zahnízdl v roce 2002 v hromadě zeminy v PP Pískovna u Dračice (JH) [7155] a navzdory nepříznivému počasí zde zřejmě vyvedl dvě mláďata (Cepák 2003). Další prokázané hnízdění pochází až z roku 2015, kdy pár vlh vyvedl jedno mládě v pískovně Třebeč u rybníka Strouhovec na Borovansku (CB) [7154] (Kubelka et al. 2017). Mímoto za zmínku ještě stojí, že ze stejného roku pochází i pravděpodobné hnízdění 1–2 párů vlh na periferii Českých Budějovic (CB) [6952] (Kubelka 2016, Kubelka et al. 2017).

V roce 2017 došlo k početnějšímu záletu vlh pestrých do JČ a následně k jejich zahnízdění na dvou lokalitách (tab. 3). První pozorování vlh pochází ze 17. 5. , kdy byl zjištěn pár nad potenciálním hnízděním na periferii Jindřichova Hradce. Vlhy na lokalitě, která se nachází v PP Pískovna na cvičišti, později skutečně zahnízily. Od 17. 7. zde byly více pozorovateli opakovaně pozorovány přílety vlh s potravou k hnízdni noře, kterou dospělí ptáci vyhloubili v horní části jediné svislé stěny, která se v pískovně nachází (obr. 3 v barevné příloze 5). Dle ústního sdělení M. Vláškové prošla v roce 2015 hnízdni stěna managementovým zásahem k podpoře hnízdění břehulí říčních. Břehule se sice prozatím na lokalitu přilákat nepodařilo – v pískovně hnízily naposledy v roce 2012 (ČSO 2018, P. Hesoun in litt.) – avšak provedený managementový zásah ve svém důsledku zřejmě umožnil zahnízdění vlh. Dne 1. 8. bylo v PP Pískovna na cvičišti zjištěno jedno vyvedené mládě (obr. 4 v barevné příloze 5), přičemž další mládě či mláďata se zřejmě ještě nacházela v hnízdni noře. Dvě následné kontroly hnízděště po deseti, respektive sedmnácti dnech, již byly negativní, a tak otázka možného vyvedení více než jednoho mláděte zůstane bohužel nezodpovězená. PP Pískovna na cvičišti z jihozápadu přiléhá ke hřbitovu a zahrádkářské kolonii a na severovýchodě pak přechází do vojenského cvičiště, což je i místo, nad kterým vlhy lovily potravu (V. Mikeš nepubl., J. Hedrich in litt., P. Kapitola in litt.).

Druhou lokalitou, na které v roce 2017 v JČ hnízily vlhy, se stala Cepáků pískovna umístěná uprostřed luk a pastvin poblíž obce Mladošovice (obr. 5 v barevné příloze 6). Zde byly vlhy poprvé zjištěny při hloubení hnízdnicích nor 6. 6. a jejich přítomnost na lokalitě je doložena řadou pozorování až do 17. 8. , kdy byly zaznamenány naposledy (tab. 3). V Cepáků pískovně v minulosti hnízily břehule, avšak kvůli tvrdnutí stěn či aktivitám motorkářů a čtyřkolkářů, kteří postupně rozvalili všechny kolmé stěny v pískovně, došlo k zániku hnízděště (Řehounek 2013, J. Řehounek nepubl.). Z tohoto důvodu byla po zjištění přítomnosti vlh pracovníky ochrany přírody přímo do pískovny umístěna informační tabule upozorňující na hnízdění silně ohroženého ptačího druhu. Všechny indicie nasvědčují tomu, že v Cepáků pískovně v červnu zahnízdl 5 párů vlh, které si k hnízdění zvolily nevysokou stěnu pískovny, ve které byla umístěna tzv. ochranná keška. Smyslem ukrytí kešky na daném místě bylo zajištění pravidelných disturbancí vegetace při stěně pískovny tak, aby nedošlo k jejímu zárustu. Domníváme se, že právě návštěvy veřejnosti pátrající po kešce zapříčinily uchování obnažené stěny pískovny, což ve svém důsledku umožnilo zahnízdění vlh. Dle Crampa (1989) může pár vlh na hnízděšti začít najednou hloubit 2–3 nory a až s postupem času se soustředit na jednu z nich a tu následně dokončit. To byl evidentně i případ zahnízdění vlh v Cepáků pískovně, neboť kromě obsazených nor, případně starých nor břehulí, se v hnízdnicích stěnách nacházelo i několik dalších nor se vstupním otvorem odpovídajícím velikosti vlhy. Umístění hnízdnicích nor vlh nízko nad zemí zvyšuje riziko predace (např. Petrescu 1998), a proto příliš nepřekvapuje, že 3. 7. byla jedna z nor objevena vyhrabaná neznámým predátorem (obr. 6 v barevné příloze 6). Příkladíme se k názoru, že se jednalo o dílo nějaké šelmy, např. lišky obecné nebo jezevce lesního, což jsou predátoři, kteří často vyhrabávají hnízdni nory vlh v Maďarsku (Gyurác et al. 2013), případně nory břehulí na našem území (Heneberg 2013b). Při kontrole následující den byla ve vyhrabané noře objevena čtyři vejce, z toho dvě predovaná. Je možné, že se obětí predátora stal i dospělý pták vysezující snůšku, neboť v období od 4. 7. do 2. 8. bylo na lokalitě pozorováno již

Tab. 3 – Přehled záznamů vln pestrých (*Merops apiaster*) v jižních Čechách v roce 2017.
 Tab. 3 – *European bee-eater (Merops apiaster) records in South Bohemia in 2017.*

datum date	počet number	poznámky notes	pozorovatel observer	zdroj source
Cepákků pískovna u Mladošovic (CB) [7053], 460 m n. m.				
6. 6. 2017	min. 8 ad.	pozorováno hrabání hnízdních nor	K. Řehouňková & K. Lencová	ČSO 2018
7. 6. 2017	min. 10 ex.	opakované přelety ptáků k hnízdní stěně	J. Burěš	in litt.
7. 6. 2017	min. 9 ad.	opakované přelety ptáků k hnízdní stěně, jejíž část byla krátce kontrolována	Jáchym Řehounek et al.	ČSO 2018
8. 6. 2017	8–10 ex.	8:30–10:00, foto	Z. Hantč	in litt.
9. 6. 2017	min. 6 ex.	opakované přelety ptáků k hnízdní stěně, která ale nebyla přímo kontrolována	V. Mikeš	ČSO 2018
12. 6. 2017	8 ex.		O. Nedvěd	ČSO 2018
3. 7. 2017	0 ex.	1 hnízdní nora předována	M. Kocábek	ad verb.
4. 7. 2017	4 ex.	v hnízdní dutině vyhrabané nory byla objevena 4 vejce (2 nepoškozená po preparaci uložena v Jihočeském muzeu) a byly z ní odebrány vývržky pro budoucí analýzu potravy (Mikeš & Čemý in prep.), vlny byly pozorovány pouze nad blízkým borovým lesem	V. Mikeš	ČSO 2018
9. 7. 2017	cca 4 ex.	17:00–18:00, přelety s potravou na hnízdiště, foto	M. Reiser	in litt.
10. 7. 2017	min. 7 ex.	10:30–14:00, přelety s potravou na hnízdiště, foto	M. Reiser	in litt.
12. 7. 2017	4 ad.	intenzivní krmení	V. Kubelka	in litt.
13. 7. 2017	min. 7 ex.	18:00–20:00, přelety s potravou na hnízdiště, foto	M. Reiser	in litt.
17. 7. 2017	min. 3 ex.	17:00–20:30, přelety s potravou na hnízdiště, foto	M. Reiser	in litt.
20. 7. 2017	min. 7 ad.	intenzivní krmení, 4 obsazené hnízdní nory, foto	Jiří Řehounek & R. Ouředník	ČSO 2018
20. 7. 2017	5 ad. ex.	pozorovány při krmení	J. Burěš	in litt.
28. 7. 2017	6–7 ad. ex.	krmení, 4 obsazené hnízdní nory, z jedné z nor krátce zaslechnuta mláďata	V. Mikeš	ČSO 2018
2. 8. 2017	9 ex.	12:00–17:00, přelety s potravou na hnízdiště, ptáci poprvé zjištěni i nad blízkou Farskou pískovnou, foto	M. Reiser	in litt.
9. 8. 2017	cca 20 ad. + juv. ex.	9:30–12:00, krmení vyvedených mláďat v okolí hnízdiště, foto	M. Reiser	in litt.
17. 8. 2017	min. 20 ad. + juv. ex.	ad. i juv. ptáci se pohybují v širokém okolí hnízdiště, foto	V. Mikeš	ČSO 2018
22. 9. 2017	0 ex.	negativní kontrola	M. Reiser	in litt.

datum date	počet number	poznámky notes	pozorovatel observer	zdroj source
PP Pískovna na cvičišti (JH) [6856], 475 m n. m.				
17. 5. 2017	1 pár		J. Hedrich	ČSO 2018
17. 7. 2017	1 pár	krmení	J. Hedrich	ČSO 2018
17. 7. 2017	1 pár	intenzivně krmící pár, v průběhu 10 min. pozorováno 8 příletů rodičů s potravou k hnízdní noře	V. Mikeš	ČSO 2018
20. – 21. 7. 2017	1 pár	opakovaně pozorováno krmení	P. Kapitola	ČSO 2018
22. 7. 2017	min. 1 ad.	krmení	J. Jirsa	in litt.
25. 7. 2017	1 pár	krmení	J. Hedrich	ČSO 2018
29. 7. 2017	min. 1 ad.	v průběhu 70 min. pozorovány pouze 3–4 přílety rodiče (rodičů?) s potravou k noře, přičemž pták již do nory nezalézal celý, ale pouze do ní strčil hlavu s potravou	P. Kapitola	ČSO 2018
1. 8. 2017	1 pár + 1 juv.	rodiče krmí 1 vylétlé mládě, další mládě nebo mláďata jsou zřejmě ještě v hnízdní noře (intenzivně krmení v noře pouze 1 × za 30 min.), foto	J. Jirsa	in litt.
10. 8. 2017	0 ex.	negativní kontrola	J. Jirsa	in litt.
17. 8. 2017	0 ex.	negativní kontrola	V. Mikeš	ČSO 2018
rybník Podsedek (JH) [7055], 434 m n. m.				
9. 7. 2017	1 ex.	loví hmyz nad rákosinou	J. Cepák	

nejvíce 9 jedinců vln. V průběhu července bylo v Cepáků pískovně průběžně pozorováno přinášení potravy do čtveřice zbylých nor a následně 9. a 17. 8. byla na lokalitě pozorována vyvedená mláďata (obr. 7 v barevné příloze 6). Z počtu minimálně dvaceti vln pozorovaných 17. 8. v širším okolí hnízdiště jich bylo nejméně sedm tohoročních. Pokud budeme pro lokalitu uvažovat přítomnost 8–10 adultních vln, dostáváme se při pozorovaném počtu asi 20 jedinců k alespoň 10–12 vyvedeným mláďatům.

Kromě zmíněných hnízdění v PP Pískovna na cvičišti a v Cepáků pískovně u Mladošovic existuje z JČ ještě jeden další záznam vlny z Třeboňska (tab. 3). Vzhledem k tomu, že predace nory vln u Mladošovic časově předchází výskytu osamoceně lovicí vlny u rybníka Podsedek na Třeboňsku, a taktéž že obě lokality jsou od sebe vzdáleny pouze 14,5 km, je třeba uvažovat o tom, zda se nemohlo jednat o ptáka z tohoto neúspěšného hnízdění. V každém případě ale samozřejmě nemůžeme vyloučit ani možnost, že na Třeboňsku proběhlo ještě další nezdokumentované hnízdění vln. Kontroly historických hnízdišť vln v PP Pískovna u Dračice a v pískovně u Třebče byly v roce 2017 negativní (ČSO 2018, J. Hedrich in litt., V. Mikeš nepubl., J. Řehounek nepubl.) a další negativní kontroly pak byly provedeny i v řadě jiných příhodných pískoven (7 pískoven v okrese CB, 4 pískovny v okrese JH a 2 pískovny v okrese TA) (ČSO 2018, J. Hedrich in litt., V. Mikeš nepubl., M. Pakandl in verb., J. Riegert in litt., J. Řehounek nepubl.). Šťastný & Hudec (2005) sice uvádějí, že všechna dosavadní hnízdění vln v Česku byla zjištěna ve stěnách vzniklých činností člověka, nicméně vzhledem k tomu, že z posledních let jsou známy i případy zahnízdění vln přímo v zemi (ČSO 2018), vyvstává otázka, zdali je vlastně výpovědní hodnota negativních kontrol pískoven dostatečná.

V souvislosti s početnějším zahnízděním vlny pestré v JČ je velmi zajímavé, že se v roce 2017 podařilo prokázat hnízdění vln i v okolí dolnorakouského Gmündu – přeshraniční čtverec N_017 (BirdLife Österreich 2018) ležící na území českých hraničních kvadrátů 7155 a 7255 (ČSO & ČZU 2018). V letech 2013–2015 v tomto čtverci přitom vlny ještě prokazatelně nehnízďily, z roku 2016 pak pochází záznam o pravděpodobném hnízdění (BirdLife Österreich 2018). Ostatní rakouské čtverce, ve kterých bylo v letech 2013–2017 prokázáno hnízdění vln, se nacházejí ve vzdálenosti 30 km a více od hranic JČ (BirdLife Österreich 2018).

Všechna čtyři dosavadní jihočeská hnízdiště vln pestrých se nalézají v rozpětí nadmořských výšek 455–475 m a představují je pískovny umístěné v otevřené krajině. Ve třech pískovných je zároveň možné uvažovat o souvislosti zahnízdění vln s proběhlým (probíhajícím) ochranným managementem.

Dle publikace Šťastný & Hudec (2005) v našich podmínkách, na okraji areálu, vlny zpravidla hnízdí v koloniích o počtu 2–6 párů, vzácná nejsou ani hnízdění jednotlivých párů. V rámci JČ, kde doposud třikrát zahnízdil jeden pár vln a koloniální hnízdění (5 párů) bylo zjištěno jednou, je situace obdobná.

Vzhledem k nárůstu počtu mapovacích polí s prokázáním hnízděním, jak v české, tak v rakouské národní síti mapování ptáků (BirdLife Österreich 2018, ČSO & ČZU 2018), a taktéž v souvislosti s věrností vln hnízdišti (např. Šťastný & Hudec 2005), považujeme za pravděpodobné, že v nadcházejících letech bude jejich hnízdění v JČ stále častějším jevem.

Václav Mikeš & Jiří Řehounek

Výskyt budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) na české Šumavě

Budníček zelený je druh se sibiřským typem rozšíření, který se počátkem minulého století rozšířil ze západní Asie do Pobaltí a jeho expanze pokračovala dále v jihozápadním směru (Flousek & Šálek 2007). V roce 1905 byl poprvé pozorován na Baltickém pobřeží, mezi roky 1916 až 1933 se rozšířil do severního Polska a následně i pobřeží Německa. Od 70. let 20. století stoupá frekvence pozorování ve střední Evropě, což nasvědčuje pokračujícímu šíření druhu (Flousek & Pavelka 1993). Na území České republiky byl poprvé zaznamenán 19. 5.–22. 5. 1963 v lese Březina u Polné (JL)

(Hladík 1965). První prokázané hnízdění v České republice bylo zjištěno v roce 1992 v Krkonoších (Flousek & Šálek 2007). Současné rozšíření u nás je vázáno především na Krkonoše, které v současnosti leží na jihozápadním okraji areálu druhu. S polohou v periferní oblasti rozšíření souvisí i početní výkyvy zjišťované v jednotlivých letech (Šťastný et al. 2006; Flousek et al. 2015, ČSO 2018).

První zjištěné pozorování v JČ bylo 24. 4.–3. 5. 1990, kdy byl pozorován opakovaně zpívající samec u Lomnice nad Lužnicí (Hora in Kloubec et al. 2015). První šumavské pozorování pochází z 15. 4. 2002 z Boubína (Vavřík 2003, Hora in Kloubec et al. 2015). V Bavorském lese je budníček zelený pozorován od roku 1979 (Scherzinger 1990). Mezi lety 1979 a 1989 bylo na území Bavorského lesa zaznamenáno 11 zpívajících samců (Thomas & Althaus 2015). Po roce 2000 byl budníček zelený pozorován v Bavorském lese 21. 7. 2007 – 2 páry a 15. 6. 2015 1 zpívající samec (Club 300 Germany 2018). Ve zprávě o hnízdním výskytu vzácných ptačích druhů v Bavorsku (Weixler et al. 2015) je uváděn výskyt v lokalitě Mauther Forst, hraničící s Českou republikou, mezi daty 14. 6.–3. 7. 2015. Cílem tohoto příspěvku je aktuální zhodnocení výskytu budníčka zeleného na Šumavě.

Územně je sledovaná plocha vymezena hranicí NP a CHKO Šumava, shromážděna byla všechna dostupná pozorování budníčka zeleného ze zájmového území, zdrojem dat byla faunistická databáze Avif (ČSO 2018), rubrika Vaše pozorování na webových stránkách České společnosti ornitologické (ČSO 2010), nálezořádková databáze ochrany přírody (AOPK ČR 2018), pozorování zasláná oslovenými ornitology pracujícími v území a vlastní pozorování. Jedná se o data sebraná náhodně v terénu a při dlouhodobých monitorovacích akcích na Smrčině, Trojmezí a Poledníku (J. Hora in litt.). Pouze v oblasti Boubína byl druh cíleně vyhledáván od roku 2010 (A. Vondra nepubl.) a v oblasti Smrčiny od roku 2015 (M. Lazarovič in litt.) pomocí hlasové provokace druhu na vhodných lokalitách.

Přehled dosavadních pozorování z české strany Šumavy

Veškeré údaje jsou spolu se zdrojem pozorování stručně shrnuty v tab. 4. Struktura záznamu v tabulce je: datum, lokalita, katastrální území, okres, kraj, počet, GPS souřadnice lokality, nadmořská výška odečtená z mapy, orientace vůči světovým stranám a pozorovatel. Podrobnější informace jsou uvedeny v následujícím přehledu.

15. 4. 2002, Boubín – Zpívající budníček zelený byl pozorován na západním okraji jádra Boubínského pralesa na Lukenské cestě. Samec zpíval z horních korun vzrostlých smrků. Zpěv připomínal směs zpěvu střízlíka obecného a pěvušky modré.

24. 6. 2006, Smrčina – Podmáčená prořídla smrková tyčkovina až tyčovina v blízkosti potoka. Spontánní zpěv po dobu minimálně 10 minut. Zpěv přednášen z vrcholu několika smrků vysokých 10 m.

3. 6. a 14. 6. 2009, Boubín – Řídká horská smrčina ve stadiu kmenoviny s hojným nárostem smrku, lokalitou protéká drobná vodoteč. Pozorován spontánně zpívající samec. Pták se pohyboval ve vrcholcích asi 5 m vysokých předrůstavých smrků a intenzivně zpíval. Pozorování ve druhém termínu uskutečněno na stejném místě jako předchozí.

5. 6. 2009, Smrčina – Smrková mlazina až tyčkovina, v blízkosti potoka. Spontánní zpěv samce z vrcholu 12 m vysokého smrku, délka přednesu asi 2 minuty, poté pták slétá do porostu a již se neozývá. Tato lokalita byla kontrolována v dalších termínech: 16. 6. 2010, 28. a 29. 5. 2013, a v letech 2011 a 2014, avšak bez pozitivního výsledku.

4. 6. , 5. 6. , 11. 6. 2010, Boubín – Horská smrčina ve stadiu kmenoviny s hojným nárostem smrku, lokalitou protéká drobná vodoteč. Pozorován zpívající samec (4. a 5. 6. spontánně, 11. 6. reakce na nahrávku sporadickým krátkým zpěvem, krátce přeletuje v korunách nárostu).

26. 5. 2012, Zlatá Studna – Stará rozvolněná smrková kmenovina s hustým nárostem smrku, bohaté bylinné patro. Východní svah v blízkosti bystřičího toku Losenice. Zjištěn spontánně zpívající samec z vrcholků skupinky asi 6 m vysokých smrků. Budníček po celou dobu pozorování, asi 15 minut, intenzivně zpíval a pohyboval se pouze v rámci jedné skupinky smrků.

16. 6. 2012, Boubín – Rozvolněná smrková kmenovina s hojným bylinným a keřovým podrostem. Hloučkovitě nárůst smrku. V blízkosti nebyla přítomna vodoteč. Zjištěn zpívající samec reagující na nahrávku zvýšenou neklidem a pohybem v korunách nárůstu. Do nižších pater neslétl, zpěvem reagoval sporadicky.

12. 6. 2013, Prášílské jezero – Horní hrana karu Prášílského jezera, v okolí bodu pozorování z poloviny smrková kmenovina a z poloviny prořídla smrková tyčkovina. Samec budníčka zeleného zpíval z vrcholu 15 m vysokého smrku. Tato lokalita byla kontrolována také ve vhodných termínech 2010 a 2016, ale bez pozitivního výsledku.

7. 6. 2014, hora Stožec – Smíšený smrko – bukový porost. Podrost tvořen náletem buku, porost suchý, v blízkosti častá prameniště a vodní stružky. Pozorován intenzivně zpívající samec v korunách stromů.

13. 6. 2015, hora Martina Luthera – Smrková kmenovina sousedící s bukovým kotlíkem. V podrostu hojně zastoupen smrk, přimíšeně buk. Výška nárůstu asi 6 m. V lokalitě se nalézá několik pramenišť a protéká zde drobná vodoteč. Zaznamenán 1 samec reagující na nahrávku zpěvu zvýšenou aktivitou, na nahrávku reagoval krátkým zpěvem, který však přednesl pouze jedenkrát, pak pouze nervózně poletuje v korunách nárůstu a na nízko položených větvích hlavního porostu.

14. 6. 2016, rašeliníště Borková – Smíšený smrkový porost 10 – 15 let starý, přimíšené dřeviny: bříza bělokorá, borovice blatka. Stanoviště silně ovlivněné vodou, protéká zde pomalu plynoucí drobná vodoteč. Samec spontánně zpívá z vrcholků smrků a bříz. Ve zpěvu zakomponovány na konec sloky prvky zpěvu střízlíka obecného. Na hlasovou provokaci reaguje podrážděným přeletováním, pouze v korunách stromů, níže do podrostu nesestupuje. Pták pozorován v časech 9:40 – 10:05 a 10:40 – 11:00, po celou dobu pozorování je aktivní a zdržuje se v úzkém okruhu do 20 metrů.

6. 6. 2017, Smrčina – Hustý mladý smrkový porost sousedící se smrkem zarůstající lesní skládkou dřeva, v blízkosti se nachází několik pramenišť. Pozorován zpívající samec z vrcholu smrků, na následnou hlasovou provokaci reagoval podrážděným přeletováním v korunách smrků a sporadickým zpěvem, níže do podrostu však neslétl.

12. 6. 2017, Boubín – Smrková kmenovina s hojným zmlazením a nárůstem smrku, bohatě vyvinuté keřové patro. Lokalitou protéká bystřinný Kaplický potok. Po hlasové provokaci pozorován 1 samec, který následně sporadicky zpívá a pohybuje se stále v korunách nízkých smrků. Lokalita kontrolována dále 14. 6. s negativním výsledkem.

18. 6. 2017, Nové Údolí – Smíšený les s převahou smrku, v blízkosti několik vodotečí, spontánní zpěv.

18. 6. 2017, Smrčina – Hustý mladý smrkový porost sousedící se smrkem zarůstající lesní skládkou dřeva, v blízkosti se nachází několik pramenišť. Pozorován zpívající samec. Jedná se o zcela totožnou lokalitu jako u pozorování M. Lazaroviče z 6. 6. 2017. Obě pozorování proběhla nezávisle na sobě.

Budníček zelený byl na české straně Šumavy doposud zaznamenán minimálně 18krát. Datum prvního pozorování – 15. 4. – patří mezi nejčasnější ve střední Evropě, např. v sousedním Rakousku byl doposud budníček zelený zastižen nejdříve 18. 5., nejpozději pak 7. 7. Nejvíce pozorování pochází z první dekády června (Pühringer 2015). V Bavorském lese první pozorování spadají do termínů mezi 28. 5. a 26. 6. (Scherzinger 1990). Nejpozdnější datum pozorování na české straně Šumavy je 24. 6.

Nadmořské výšky šumavských lokalit se pohybovaly od 730 do 1180 m. Prostředím jsou si lokality podobné. Nejčastěji se jedná o rozvolněné různověké smrkové porosty ve fázi tyčoviny až kmenoviny s vyvinutou etáží náletu a nárůstu v blízkosti drobných vodotečí či otevřených ploch. Většina lokalit je na svazích, výjimkou jsou lokalita Borková, kde byl druh zaznamenán téměř na rovině a lokalita Nové Údolí s velmi mírnou svažitostí. Pozoruhodná je silná preference východních svahů, což neodpovídá zjištěním z Krkonoš (Flousek & Pavelka 1993), kde orientace svahu ke světovým stranám nehrála roli.

Tab. 4 – Pozorování budnička zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) v na České Šumavě.
Tab. 4 – Observations of Greenish Warbler (*Phylloscopus trochiloides*) in Czech part of Šumava Mountains.

datum date	lokality locality	počet number	souřadnice coordinates (WGS-84)	pozorovatel observer	zdroj source
15. 4. 2002	Boubín, Homí Vlavice, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°58'27,9"N, 13°48'40,9"E; 1050 m; vých.	J. Chytil a další	FK ČSO 2018
24. 6. 2006	Smrčina, Nová Pec, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°44'13,0"N, 13°56'01,9"E; 1170 m; vých.	J. Hora	in litt.
3. 6. 2009	Boubín; Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'43,9"N, 13°49'33,7"E; 1120 m; vých.	A. Vondrka	A. Vondrka
5. 6. 2009	Smrčina, Nová Pec, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°44'32,6"N, 13°56'15,4"E; 1134 m; vých.	J. Hora	in litt.
14. 6. 2009	Boubín, Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'43,9"N, 13°49'33,7"E; 1120 m; vých.	A. Vondrka	nepubl.
4. 6. 2010	Boubín, Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'43,8"N, 13°49'28,9"E; 1150 m; ssv.	A. Vondrka	nepubl.
5. 6. 2010	Boubín, Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'43,8"N, 13°49'28,9"E; 1150 m; ssv.	A. Vondrka	nepubl.
11. 6. 2010	Boubín, Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'43,8"N, 13°49'28,9"E; 1150 m; ssv.	A. Vondrka	nepubl.
26. 5. 2012	Zlatá studna, Studenec u Stach, PT, Jihočeský kraj	1 M	49°03'58,6"N, 13°36'24,9"E; 1080 m; vých.	A. Vondrka	nepubl.
16. 6. 2012	Boubín, Včelná pod Boubínem, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'26,6"N, 13°49'28,1"E; 1180 m; vých.	A. Vondrka	nepubl.
12. 6. 2013	Prášílské jezero, Prášíly, KT, Plzeňský kraj	1 M	49°04'39,5"N, 13°23'50,5"E; 1140 m; sv.	J. Hora	in litt.
7. 6. 2014	hora Stožec, Stožec, PT, Jihočeský kraj	1 M	?; 870–890 m; sz.	F. Nosek	ČSO 2018
13. 6. 2015	hora Martína Luthera, Nové Hutě, PT, Jihočeský kraj	1 M	49°00'38,2"N, 13°38'05,5"E; 1040 m; vých.–jv.	A. Vondrka	nepubl.
14. 6. 2016	rašelinářské Borková, Kyselov, CK, Jihočeský kraj	1 M	48°41'03,4"N, 14°03'22,3"E; 730 m; rovina	J. Vlček	ČSO 2018
6. 6. 2017	Smrčina, Nová Pec, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°43'50,0"N, 13°56'21,3"E; 1115 m; sv.	M. Lazarovič	ČSO 2018
12. 6. 2017	Boubín, Homí Vlavice, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°59'02,1"N, 13°48'13,5"E; 1130 m; jv.	A. Vondrka	nepubl.
18. 6. 2017	Nové Údolí, Stožec, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°49'58,5"N, 13°48'12,8"E; 800 m; sv.	J. Vlček	ČSO 2018
18. 6. 2017	Smrčina, Nová Pec, PT, Jihočeský kraj	1 M	48°43'50,0"N, 13°56'21,3"E; 1115 m; sv.	J. Fišer	J. Hora in litt.

V Pobaltí vyhledává budníček zelený převážně vlhké smíšené a listnaté porosty v blízkosti řek a potoků, ve Švédsku a Finsku se vyskytuje především ve starých smrkových lesích, eventuálně ve starých smíšených lesích smrku s listnáči na úživných stanovištích. V pohořích střední Evropy naopak vyhledává smrkové či smíšené lesy na svazích se světlými. V Bavorském lese vyhledává smrkové prosvětlené lesy s vyšším zastoupením mrtvého dřeva, často na strmých svazích v nadmořské výšce od 1100 do 1280 m (Scherzinger 1990, Glutz von Blotzheim 2001, Pühringer 2015). V Krkonoších vyhledává různověké lesní porosty s přítomností holin, světlin, lesních okrajů apod., především druhotné smrčiny ve stáří do 60 let s nevýrazně vyvinutým keřovým a bylinným patrem na březích vodních toků. Vzácně obsazuje i staré původní horské smrčiny nebo smíšené porosty kleče, jeřábu a vrb v ledovcových karech (Flousek & Pavelka 1993, Šťastný & Hudec 2011).

Srovnáním lokalit s opakovaným výskytem druhu zjistíme určité rozdíly. Na Boubíně (stejně jako v okolí Kvildy) byl budníček zelený zjištěn v přirozených starých rozvolněných horských smrčinách s hojným zmlazením, kdežto na Smrčině byl pozorován v mladších smrkových porostech ve fázi mlaziny až tyčoviny.

Za pozornost stojí opakovaná pozorování v oblasti Boubína a Smrčiny, nasvědčující možnému hnízdění. Nutno však podotknout, že ačkoliv byl druh na lokalitách v jedné hnízdní sezóně pozorován s odstupem několika dnů za projevů naznačujících hnízdění (teritoriální chování) je možné předpokládat, že se jedná o nespárované samce, kteří hledají nová teritoria. Toto tvrzení může částečně podpořit fakt, že na lokalitách byl vždy pozorován pouze zpívající samec, přítomnost samic či druhého jedince nebyla při žádném pozorování (ani za pomoci hlasové provokace) zaznamenána. Velmi zajímavé je opakované pozorování na téže lokalitě s odstupem několika let v oblasti Boubína. Budníček zelený je hnízdně konzervativní, ptáci hnízdí řadu let po sobě ve stejných hnízdních okřících a nová hnízda často staví v bezprostřední blízkosti zbytků loňských staveb (Flousek & Pavelka 1993). Z těchto pozorování by šlo vyvozovat možné hnízdění kategorie A1, v případě Boubína dokonce pravděpodobné hnízdění kategorie B4 (Šťastný et al. 2006). Nutno si však uvědomit, že Česká republika leží na hranici pulzujícího areálu a může se tedy jednat o samce, hledající a obhajující vhodné hnízdní lokality, bez přítomnosti samic.

V souvislosti s polohou České republiky na hranici současného hnízdního areálu, a pokračující vzestupnou tendencí zjišťování budníčka zeleného na Šumavě, lze předpokládat, že druh bude dále na příhodných lokalitách zjišťován. Pro získání skutečného obrazu o rozšíření druhu na Šumavě, z důvodu jeho nenápadnosti, bude vhodné se na něj cíleně zaměřovat.

Aleš Vondrka

Komentovaná pozorování druhů kategorie A a B

Berneška bělolící (*Branta leucopsis*)

13. a 16. 3. 2016, rybník Řežabinec (PI) [6750], 1 ex., v obou případech v přítomnosti hus běločelých (I. Průša a M. Metelka, ČSO 2018).
 28. 3. 2017, Turovecký rybník (TA) [6654], 1 ex. na poli vedle rybníka (Š. Jůza et al., ČSO 2018).
 2. 4. 2017, Planá nad Lužnicí (TA) [6654], 1 ex. (J. Fišer, ČSO 2018).
 6. 4. 2017, Sudoměř (ST) [6750], 1 ex. na poli (M. Frencl, ČSO 2018).
 17. 4. 2017, Turovec (TA) [6654], 1 ex. (J. Fišer, ČSO 2018).
 19. 4. 2017, okolí Sudoměře (ST) [6750], 1 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).
 22. 4. 2017, Turovecký rybník (TA) [6654], 1 ex. (P. Palčej, ČSO 2018).

Tento druh stále nepatří v JČ mezi běžně pozorované, záznamů ale v poslední době přibývá – zatímco během 30 let v období 1960–1989 byla berneška bělolící zjištěna ve třech letech, během následujících 23 let v období let 1990–2012 už byla zjištěna v 15 letech (Hora in Kloubec et al. 2015). Od r. 2012 byl pak pozorován pouze v roce 2016, kdy byl 1 ex. zaznamenán 2. 6. na rybníce Volešek (CB) [6951], 25. a 28. 7. na rybníce Řežabinec (PI) [6750], 8. 10. na rybníce Velký Tisý (JH) [6954] a v průběhu 3. dekády října celkem 4× na rybníce Dehtář (CB) [6951], přičemž 23. 10.

zde J. Haber nalezl dokonce 2 ex. (vše ČSO 2018). Opakované záznamy, střídavě ze dvou lokalit (okolí rybníka Řezabinec a okolí Plané nad Lužnicí) v roce 2017 také naznačují možnost výskytu dvou jedinců.

Morčák prostřední (*Mergus serrator*)

18. 11. 2017, rybník Dvořiště (JH) [6953], 4 M + 8 F (M. Frencl, ČSO 2018).

20. 11. 2017, Lipenské jezero – Kyselov (CK) [7350], 23 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).

Morčák prostřední není v JČ zcela raritním druhem, zjištění hejn nad 10 ex. jsou však ojedinělá (Hora in Kloubec et al. 2015, AOPK ČR 2018, ČSO 2018). Nejvyšší a dosud nepřekonaný počet – 40 ex. byl zaznamenán 4. 12. 2014 na rybníce Bezdrev u Zlivi (CB) [6952] J. Šírkem a J. Vinterovou (ČSO 2018). Celkem byl v roce 2017 v JČ morčák prostřední zjištěn 4× (ČSO 2018), z toho 3× v listopadu, což odpovídá rozložení počtu záznamů v JČ s vrcholem právě v tomto měsíci (Hora in Kloubec et al. 2015).

Husice nilská (*Alopothen aegyptiaca*)

21. 4. 2017, Dívčice (CB) [6951], 14 ex. (V. Kubelka, ČSO 2018).

10. 9. 2017, Pištín (CB) [6951], 2 ad. + 6 pull. mladších jednoho týdne (V. Kubelka, ČSO 2018).

28. 9.–1. 10. 2017, rybník Dehtář (CB) [6951], 1 ad. s cca 8 pull. – ještě v prachovém peří (Z. Vondráček a další, deník terénní stanice Blatec).

7. 10. 2017, rybník Dehtář (CB) [6951], 3 pull. (R. Šícha et al., ČSO 2018).

22. 11. 2017, rybník Dehtář (CB) [6951], 2 ad. s 2 juv. (M. Pakandl, ČSO 2018).

Dosud nejvyšší počet byl zjištěn ve dnech 18. a 20. 5. 2016 v PR Vrbenské rybníky (CB) [6952] a činil 12 ex. (AOPK ČR 2018, ČSO 2018). Záznam z 21. 4. tedy navyšuje dosud nejvyšší zaznamenaný počet. Vzhledem k rychlému přibývání početnosti a rozšiřování areálu tohoto invazivního druhu (Jaška & Řepa 2017, ČSO & ČZU 2018) lze očekávat, že i dosavadní rekordní počet bude brzy překonán. Záříjové a říjnové záznamy mláďat pak ukazují na velice pozdní úspěšné pokusy o hnízdění – podle vývoje počtu mláďat až do věku dvou měsíců a tedy na vysokou schopnost druhu se adaptovat různým podmínkám v novém prostředí. Podle Jašky a Řepy (2017) existují z území České republiky i další záznamy hnízdění z těchto měsíců, a dokonce i údaj o hnízdění v prosinci, kdy šlo dokonce o druhé hnízdění jednoho páru. To opět ukazuje na silnou schopnost adaptace aktuálním podmínkám a také výhodu při šíření a růstu populací tohoto invazivního druhu.

Husice liščí (*Tadorna tadorna*)

20. 5. 2017, Dolní rybník, Dívčice (CB) [6951], min. 30 ex. (J. Velek, ČSO 2018).

Jde pravděpodobně o dosud nejvyšší zaznamenaný počet jedinců na jedné lokalitě na území JČ. Dosud nejvíce jedinců – 22 bylo zaznamenáno na rybníce Černá v Dívčicích (CB) [6851] J. Pykalem (AOPK ČR 2018) 17. 7. 2007, respektive L. Jassem (ČSO 2018) 18. 7. 2007 tamtéž. Tyto údaje včetně zde prezentovaného nového početního rekordu však stále zaostávají za záznamy až 50 jedinců z jižní Moravy (ČSO 2018). Jako důsledek pokračujícího růstu populace tohoto druhu v JČ i na celém území České republiky (Pykal in Kloubec et al. 2015, ČSO & ČZU 2018) lze však očekávat stále častější záznamy vyšších počtů jedinců.

Potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*)

17. 11. 2017, rybník Rožmberk (JH) [6954], 5 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).

Potápka rudokrká bývá zpravidla pozorována jednotlivě, maximálně v počtu několika málo jedinců. V knize Ptáci jižních Čech (Cepák in Kloubec et al. 2015) je jako záznam s nejvyšším počtem jedinců uváděno pozorování 7 ex. uskutečněné M. Frenclm na rybníce Dehtář (CB) [6951] z 5. 12. 1989. Brandl et al. (2002) ale uvádějí ze dne 6. 9. 1987 z Vrbenských rybníků (CB) [6952] pozorování dokonce 8 ex. Zde prezentovaný záznam je tak pravděpodobně třetí nejvyšší zjištěný počet u tohoto druhu v JČ.

Potápka žltorohá (*Podiceps auritus*)

20. 11. 2017, Lipenské jezero – Kyselov (CK) [7350], 8 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).

Tato potápka bývá na území JČ zjišťována pouze vzácně (Hora in Kloubec et al. 2015, AOPK ČR 2018, ČSO 2018), v naprosté většině případů pak navíc pouze v počtu jednoho ex. (Hora in Kloubec et al. 2015). Zde prezentované pozorování je zřejmě nejvyšším počtem zdokumentovaným v JČ. Dosud to bylo 5 ex. zjištěných 25. 4. 2003 M. Frencl (Vavřík 2004). Z pohledu data pozorování spadá záznam do měsíce, kdy bylo zatím učiněno nejvíce pozorování (Hora in Kloubec et al. 2015).

Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*)

30. 11. 2017, rybník Silvestr, Kostelec nad Vltavou (PI) [6551], 1 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).

2. a 4. 12. 2017, řeka Vltava, České Budějovice (CB) [7052], 1 ex. (P. Albert, ČSO 2018).

Záznamy tohoto druhu z pravých zimních měsíců jsou velice vzácné a v JČ téměř chybějí (Cepák in Kloubec et al. 2015). Dosud zřejmě existoval pouze jeden prosincový záznam – 5. 12. 2014, Zbudovský rybník (CB) [6951], 1 ex. (M. Frencl, ČSO 2018).

Pisila čáponohá (*Himantopus himantopus*)

Hnízdní sezóna 2017, ptačí oblast Českobudějovické rybníky a blízké okolí (CB), 1–3 hnízdicí páry na třech lokalitách:

1) mokřina u rybníka Volešek [6951], 1 pár, pravděpodobné hnízdění ve výtopě rybníka – 14. 6. 2017 zde 1 pár intenzivně varuje u hnízda nebo mláďat;

2) rybník Dehtář [6951], 1 pár, možné hnízdění;

3) Radomilická mokřina [6851], 1 pár, možné hnízdění (vše V. Kubelka nepubl.).

26. 6. 2017, rybník Dehtář (CB) [6951], 1 pár odpoutává pozornost, pravděpodobně vyhlížá pull skrytá ve vegetaci, se kterými se dospělí ptáci dorozumívají hlasem (J. Bureš, ČSO 2018).

23. 7. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 7 ad. + 1 juv., vzletný (J. Vlček, ČSO 2018).

Do databáze Avif bylo v roce 2017 zadáno 78 pozorování pisil z JČ. Přestože pár ve vhodném hnízdícím prostředí byl pozorován na řadě míst na Českobudějovicku a na rybníce Velký Tisý v okrese Jindřichův Hradec, hnízdění bylo prokázáno jen na rybníce Dehtář na Českobudějovicku, maximálně bylo zjištěno 8 ex. pospolu (ČSO 2018). Je možné, že mladý pták pozorovaný na Dasenském rybníce se vyhlíhl na Dehtáři, nebo na mokřině u Voleška, ale přímý důkaz chybí. Doposud pisily čáponohé v JČ hnízily prokazatelně pouze v sedmi letech – 1997, 2007, 2008, 2012, 2014, 2015 a 2016 (Kubelka & Pykal 2012, Havlíček & Kubelka 2015, Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2016, Kubelka et al. 2017).

Tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*)

Do databáze Avif bylo v roce 2017 zadáno 14 pozorování tenkozobců z JČ, maximálně 4 ex. pohromadě. Na žádné z lokalit nebyl pár tenkozobců pozorován po delší dobu (ČSO 2018). Navzdory řadě záznamů tenkozobců opačných v JČ nebylo hnízdění druhu od roku 2012 zjištěno (Kubelka 2014–2016, Kubelka et al. 2017) a rok 2017 není výjimkou.

Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*)

5. 2. 2017, Dasenský rybník V (CB) [6952], 11 ex. sběr potravy v ozimu (P. Albert & V. Albertová, ČSO 2018).

24. 12. 2017, Dasenský rybník V (CB) [6952], 34 ex. (M. Pakandl, L. Čertík, ČSO 2018).

26. 12. 2017, Dasenský rybník V (CB) [6952], 36–38 ex. sběr potravy u polních louží (A. V. Klimeš, ČSO 2018).

Čejka chocholatá zpravidla z JČ odlétá koncem listopadu a vrací se v průběhu února. Prosincové záznamy více jak 10 ex. jsou vzácné (Kubelka in Kloubec et al. 2015). O to je zajímavější, že nejčasnější i nejpozdnější záznam čejky chocholaté v rámci JČ z roku 2017 pochází ze stejné lokality, která začátkem ledna 2018 byla kontrolována bez čejek (V. Kubelka nepubl.). Doposud existuje

pouze pět lednových záznamů čejek v JČ (Kubelka in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018) z nichž početně výrazně vybočuje záznam ze dne 15. 1. 2015, Zbudovská blata (CB) [6951], min 125 ex. na louce (J. Havlíček et al., ČSO 2018). Vzhledem k průměrně teplejším zimám v posledních letech (ČHMÚ 2018) je pravděpodobné, že lednových záznamů čejek chocholatých u nás bude zřejmě přibývat a možná se dočkáme i zdokumentovaného přezimování.

Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)

Hnízdní sezóna 2017, ptačí oblast Českokbudějovické rybníky (CB), 4–5 hnízdících párů na třech lokalitách:

- 1) Velké Jednoty u Křenovic (CB) [7052], 1 pár, prokázané hnízdění v podmáčeném oraništi, náhodou nalezená snůška byla bohužel později opuštěna;
- 2) mokřina u rybníka Volešek [6951], 2 páry, pravděpodobné hnízdění a 1 pár, možné hnízdění v luční výtopě rybníka;
- 3) rybník Olší [6951], 1 pár, pravděpodobné hnízdění v oraništi s mokřinami (vše V. Kubelka nepubl.).

Do databáze Avif bylo v roce 2017 zadáno 20 pozorování břehoušů černoocasých z JČ (ČSO 2018). Většina údajů pocházela z Českokbudějovicka, maximálně bylo zjištěno 6 ex. na jedné lokalitě. Pozorování nenasvědčují zahnízdění mimo tři výše uvedené lokality (ČSO 2018). Ptačí oblast Českokbudějovické rybníky je v rámci České republiky jediným současným hnízdištěm břehouše černoocasého (Kubelka & Kadava 2014, Kubelka et al. 2016, ČSO & ČZU 2018). Přestože úspěšnost vyvádění mláďat není dobře známa, oproti situaci v roce 2016 s 2–3 hnízdícími páry na dvou lokalitách (Kubelka et al. 2017) je počet 4–5 hnízdících párů v roce 2017 potěšitelným navýšením.

Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)

Hnízdní sezóna 2017, ptačí oblast Českokbudějovické rybníky a blízké okolí (CB), 6–15 hnízdících párů na 13 lokalitách:

- 1) mokřina u rybníka Volešek [6951], 1 pár, prokázané hnízdění (pozorování pull. 14. 6.) a 1 pár, možné hnízdění v luční výtopě rybníka;
- 2) MAPE Mydlovary [6852], 2 páry, pravděpodobné hnízdění na štěrkovém ostrůvku;
- 3) rybník Olší [6951], 1 pár, pravděpodobné hnízdění v podmáčeném oraništi;
- 4) Dívčice sz. [6851], 1 pár, prokázané hnízdění (nález hnízda 6. 5.) v jetelišti s mokřinou;
- 5) rybník Blatec u Čejkovic V [6952], 1 pár, pravděpodobné hnízdění v pastvině;
- 6) Dívčice jz. [6851], 2 páry, možné hnízdění v jaři s podmáčeným oraništěm;
- 7) Radomilická mokřina [6851], 1 pár možné hnízdění v přirozeném mokřadu;
- 8) rybník Velké Nákří sz. [6852], 1 pár, možné hnízdění v jaři s mokřinou;
- 9) mokřina u Vomáčků [6952], 1 pár, možné hnízdění v podmáčené louce;
- 10) Velké Jednoty u Křenovic [7052], 1 pár, možné hnízdění v podmáčeném oraništi;
- 11) Starohaklovský rybník jz. [7052], 1 pár, možné hnízdění v pastvině s mokřinou;
- 12) Dasenský rybník jz. [6952], 1 pár, možné hnízdění u mokřiny v řepkovém poli (vše výše V. Kubelka nepubl.).
- 13) rybník Dehtář [6951], 1 pár, možné hnízdění v poli (Z. Vondráček a další, deník terénní stanice Blatec)

Do databáze Avif bylo v roce 2017 zadáno 79 pozorování vodoušů rudonohých z JČ (ČSO 2018). Většina údajů pocházela z Českokbudějovicka, maximálně bylo zjištěno 23 ex. na jarním průtahu. Pozorování nenasvědčují zahnízdění mimo 13 výše uvedených lokalit (ČSO 2018). Oproti roku 2016 s 6–10 hnízdícími páry na osmi lokalitách se jedná o mírné navýšení početnosti, čtyři z lokalit byly obsazeny v obou letech (Kubelka et al. 2017).

Jespák písečný (*Calidris alba*)

23. 4. 2017, rybník Starý u Tchořovic (ST) [6548], 1 ex. v PŠ sběr potravy společně s ostatními bahňáky a konipasy (P. Pavlík, ČSO 2018).

23. 9. 2017, rybník Starý u Tchořovic (ST) [6548], 6 ex. sběr potravy na bahně upuštěného rybníka (P. Pavlík, ČSO 2018).

V roce 2017 byl jespák písečný v JČ zjištěn vůbec nejdříve, doposud to bylo 3. 5. 2013, rybník Nová u Dívčic (CB) [6851], 4 ex. (M. Frencl, ČSO 2018) a také v nejvyšším počtu. Do roku 2017 bylo nejvíce zjištěno dvakrát shodně 5 ex. (Kubelka in Kloubec et al. 2015). Doposud byl jespák písečný v JČ zastižen nejméně 21× (Kubelka in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018) a rybník Starý u Tchořovic patří mezi nejčastější lokality se zaznamenaným výskytem tohoto druhu (ČSO 2018).

Bekasina větší (*Gallinago media*)

16. 4. 2017, Horní Dvořiště (CK) [7352], 1 ex. v mokřině na louce (M. Frencl, ČSO 2018).

Jedná se o nejdřívejší záznam bekasiny větší v JČ, doposud to bylo 19. 4. 2006 v NPR Brouskův mlýn (CB) [7154], 2 ex. (P. Bürger, FP JOK 2006/2, JOK 2015). Rovněž je zajímavé, že bekasina byla po roce zjištěna na stejné lokalitě (Kubelka et al. 2017). V obou případech se jednalo o podmáčenou louku, uvedené „pole“ byl omyl autora v databázi Avif (M. Frencl in verb.). V obou případech se jednalo brzké záznamy v porovnání s vrcholem průtahu v České republice začátkem května (Lučan 2014). Jedná se zřejmě také teprve o třicáté druhé zastižení druhu v JČ (Kubelka in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018), a to i přes to, že přes naše území zřejmě protahuje pravidelně. Během období tahu je potřeba tento druh vyhledávat ve vhodných biotopech (Lučan 2014) a navštěvovat místa, kde již byla bekasina větší zjištěna, protože se může jednat o tradiční tahové zastávky s větší šancí na výskyt druhu.

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*)

3. 2. 2017, řeka Vltava, Hluboká nad Vltavou (CB) [6952], 1 ex. na slepém ramenu řeky Vltavy (I. Steenbergen, ČSO 2018).

Přestože jsou z posledních let z území JČ pravidelně hlášeny zimní prosincové záznamy slucek, časný únorový záznam v posledních letech chyběl (ČSO 2018). V minulosti však byla slučka zastižena jak v lednu, tak i v únoru (Kubelka in Kloubec et al. 2015). Vzhledem k stále častějšímu zjišťování zimního výskytu slucek v České republice (Lučan 2017) je vhodné tomuto druhu věnovat zvýšenou pozornost i během zimy.

Lyskonoh úzkozobý (*Phalaropus lobatus*)

30. 9. 2017, rybník Mlýnský u Čejkovic (CB) [6952], 1 ex. (M. Pakandl, ČSO 2018).

Jedná se o nejpozdější záznam tohoto druhu v JČ, doposud to bylo 19. 9. 2008, rybník Řežabinec (PI) [6750], 1 ex. (I. Průša, ČSO 2018).

Racek černohlavý (*Ichthyaelus melanocephalus*)

11. 4.–27. 5. 2017, rybník Domin (CB) [6952], 1–4 ad., u jednoho páru pozorován tok, vyhánění ostatních racků a zřejmě i stavba hnízda, celkem 19 záznamů (ČSO 2018).

2. 4. 2017, rybník Velký Tisý (JH) [6954], 1 pár (J. Vlček, ČSO 2018).

17. 5.–17. 7. 2017, rybník Koclířov (JH) [6954], 1–2 ad., celkem 9 záznamů (ČSO 2018).

17. 7. 2017, rybník Koclířov (JH) [6954], 1 ad. + 2 pull. na ostrůvku (G. Kašpar, ČSO 2018).

Racek černohlavý v JČ vzácně hnízdí v koloniích racků chechtavých (Hora in Kloubec et al. 2015). V roce 2017 došlo k prokázanému hnízdění na rybníce Koclířov a pravděpodobnému hnízdění na rybníce Domin u Českých Budějovic.

Racek bělohavý (*Larus cachinnans*)

12. 11. 2017, rybník Bezdrev (CB) [6952], cca 125 ex. (F. Marec & P. Wightman, ČSO 2018).

28. 10. 2017, racek bělohavý/středomořský (*L. cachinnans/michahelis*), Horusický rybník (JH) [6854], 450 ex. (J. Rubeš & F. Pochmon, ČSO 2018).

Jedná se o dosud nejvyšší zjištěné počty racků bělohavých v JČ (Kloubec in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018) a ze současných záznamů racků středomořských v JČ (ČSO 2018) je zřejmé, že ve druhém pozorování rackové bělohlaví museli převažovat. Doposud bylo nejvíce racků bělohavých zjištěno 23. 11. 2014, rybník Volešek (CB) [6951], cca 110 ex. (F. Marec & A. Yoshida, ČSO 2018). Vzhledem k současnému trendu nárůstu početnosti racka bělohavého v JČ (ČSO 2018) je pravděpodobné, že se brzy dočkáme ještě větších uskupení tohoto druhu. V jiných regionech České republiky (Ostravsko, Nechanicko a Tovačovsko) jsou v posledních letech zjišťována i několikatísícová hejna racků bělohavých, maximálně opakovaně 4000 ex. na Ostravsku (ČSO 2018).

Racek tříprstý (*Rissa tridactyla*)*

6. 11. 2017, rybník Rod (JH) [6854], 1 juv. typicky zbarvený jedinec v hejnu racků chechtavých (J. Bureš & J. Neudert, ČSO 2018).

Racek tříprstý je v JČ velmi vzácným hostem a naposledy byl zjištěn v roce 2012 (Hora in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018).

Rybák obecný (*Sterna hirundo*)

25. 6. 2017, rybník Koclířov (JH) [6954], min. 220 ad. + min. 70 pull./juv., počítáno z fotek (Š. Vidner, ČSO 2018).

Jedná se o největší hnízdní uskupení rybáků obecných v JČ v posledních letech a z rybníka Koclířov se na rozdíl od dřívějších let (Hora in Kloubec et al. 2015) stalo významné a pravidelné hnízdiště tohoto druhu (ČSO 2018).

Rybák bělokřídlý (*Chlidonias leucopterus*)

15. 8. 2017, rybník Starý u Tchořovic (ST) [6548], 1 juv. (R. Muláček, ČSO 2018).

18. 8. 2017, rybník Starý u Tchořovic (ST) [6548], 1 juv. (P. Pavlík, ČSO 2018).

Jedná se o dvě nejpozdější zjištění druhu v JČ, doposud to bylo 5. 8. 2000, rybník Řezabinec (PI) [6750], 1 ex. (M. Frencl et al., Zprávy ČSO 2001, 52: 38). Je však zřejmé, že podzimní výskyty rybáka bělokřídlého pro podobnost s ostatními druhy mohou být přehlíženy (Hora in Kloubec et al. 2018).

Holub doupňák (*Columba oenas*)

28. 12. 2017, sídliště Vyšný, Český Krumlov (CK) [7151], 1 ex. (A. Kamenská, ČSO 2018).

Podobně jako v případech záznamů z ledna 2016 (ČSO 2018, Kubelka et al. 2017) se jedná o ojedinělý záznam z pravých zimních měsíců, přičemž byl druh opět zjištěn na sídlišti většího města. Pokusy o zimování mohou být i v případě tohoto druhu předzvěstí následné synantropizace (Evans et al. 2012), nebo minimálně stěhování do nejbližšího okolí měst a parků, jak tomu je u holuba doupňáka v některých případech v zahraničí (Mörtberg & Wallentinus 2000, Fernández-Juricic 2001).

Hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*)

8. a 9. 11. 2017, Soběslav (TA) [6754], min. 200 ex. (J. Řehounek, ČSO 2017).

23. 11. 2017, Soběslav (TA) [6754], min. 210 ex. (J. Řehounek, ČSO 2017).

30. 11. 2017, Soběslav (TA) [6754], min. 250 ex. (J. Řehounek, ČSO 2017).

Do podzimu roku 2012 byla výjimečně zjišťována během podzimních a zimních měsíců hejna do maximálně 150 ex. (Havlíček in Kloubec et al. 2015), avšak později byla pozorována i větší skupení – min. 220 ex. na poli u Mutěnic (ST) [6749] 2. 11. 2012 (M. Frencl, ČSO 2018), cca 200 ex. u Roudného (CB) [7052] 2. 11. 2014 (J. a L. Bártovi, ČSO 2018) a stejný počet v Purkraticích u Písku (PI) [6650] 16. 1. 2016 (Mar. Šálek, ČSO 2018). Dosud největší hejno – 280 ex. zjistil V. Mikeš (ČSO 2018) v Roudném (CB) [7052] 28. 10. 2014. Pozorování ze Soběslavi (všechny zmíněné záznamy z parku u vlakového nádraží a blízkého okolí) jsou zajímavá nejen jako záznamy jedněch z největších uskupení tohoto druhu zjištěných v JČ (v případě záznamu z 30. 11. jde

o druhý nejvyšší počet), ale i tím, že pocházejí z městského prostředí. Všechny ostatní zmíněné záznamy totiž pocházejí výlučně z okolí zemědělských podniků. Právě ty jsou v zimním období tímto druhem preferovány (Šálek et al. 2015). Podle autora pozorování se ráno hejno rozlétávalo do okolí a ve městě zůstávala jen malá část, odpoledne se hrdličky vracely na nocování, buď do parku u nádraží, nebo do parku u kina, přičemž přilétaly z různých směrů, často ale letěla velká část pospolu.

Rorýs obecný (*Apus apus*)

13. 6. 2017, Český Krumlov – Latrán (CK) [7151], 1 pár hnízdí v postranní větvi v koruně vzrostlého jasanu (V. Mikeš, ČSO 2018).

Rorýs obecný je původním obyvatelem skal a dutých stromů, který se během dvacátého století úspěšně synantropizoval (Hudec & Šťastný 2005). V lidských sídlech nyní hnízdí převážně na věžích kostelů, na půdách a pod střechami domů (Šťastný et al. 2006). Hnízdění v dutinách stromů je v současnosti známo jak z lesů, tak z otevřené krajiny, ale je spíše vzácné (Hudec & Šťastný 2005). Stejná situace platí i pro JČ, kde je hnízdění ve stromových dutinách známo z pralesovitých porostů na Šumavě a v Novohradských horách a taktéž z liniových porostů dubů na Třeboňsku (Cepák in Kloubec et al. 2015). Hnízdění v dutině jasanu v Českém Krumlově je zajímavé zejména tím, že pochází z městského prostředí, kde je obecně značná nabídka potenciálních hnízdních dutin na lidských stavbách. Kupříkladu jen pár desítek metrů od zmíněného stromového hnízdiště se nachází státní hrad a zámek Český Krumlov, v jehož zdivu a zastřešení se jistě nachází řada vhodných štěrbin, ve kterých by rorýsi mohli zahnízdit.

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*)

1. 4. 2017, Rybník Dubovec (JH) [6954], volání 2 M (P. Pavliska & H. Váchová, ČSO 2018, in litt.).

Tento záznam posouvá datum nejčasnějšího zastižení druhu o týden – dosud bylo mezním datem pozorování Z. Veselovského ze stejného místa, tedy NPR Velký a Malý Tisý ze dne 8. 4. 1972 (deník terénní stanice Velký Tisý, Cepák in Kloubec et al. 2015).

Volavka stříbřitá (*Egretta garzetta*)

26. 3. 2017, rybník Naděje u Hluboké nad Vltavou (CB) [6952], 1 ex. (A. Dušek et al. ČSO 2018).

22. 10. 2017, Novohaklovský rybník (CB) [7052], 1 ex. na rybníce před výlovem (F. Marec, ČSO 2018).

Oba záznamy posouvají dobu výskytu volavky stříbřité na území JČ blíže k začátku, respektive konci kalendářního roku. Dosud byli limitními záznamy pozorování K. Pecla (ČSO 2018) z 31. 3. 2008, respektive J. Pykala (ČSO 2018) z 9. 10. 2013.

Kolpík bílý (*Platalea leucorodia*)

23. 6. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 48 ex., později 52 ex. (J. Nacházel, J. Bureš, ČSO 2018).

27. 6. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 56, resp. 55–57 ex. (P. Albert, A. V. Klimeš, ČSO 2018).

30. 6. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 52 ex. (A. V. Klimeš, P. Pavlík, ČSO 2018).

4. 7. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 51 ex. (A. Funk, ČSO 2018).

Do roku 2016 nebylo pozorováno nikdy více než 40 jedinců najednou – nejvíce právě okolo 40 ex. v srpnu 2015 (ČSO 2018). V roce 2017 bylo 40 a více jedinců pozorováno 16×, respektive v 11 dnech v průběhu června a července, vždy právě v oblasti Vrbenských rybníků u Českých Budějovic (ČSO 2018, Observation International 2018). Zde zmíněné počty jsou rekordními nejen pro území JČ, ale pro celou Českou republiku (Hudec & Šťastný 2016, ČSO 2018). Vzhledem k tomu, že většina jedinců byli mladí ptáci – např. ze 41 ex. zjištěných 21. 6. 2017 P. Albertem (ČSO 2018) na Dasenském rybníce bylo nejméně asi 23 ptáků tohoročních – lze usuzovat na úspěšnou hnízdní sezónu jediné české kolonie, která sídlí na ostrůvku rybníka Nový Vrbenský (CB) [6952].

Ibis hnědý (*Plegadis falcinellus*)

18. 09. 2017, Novohaklovský rybník (CB) [7052], 1 ex. v podvečer vyplašen z pobřežní vegetace a odlétá pryč přes rybník, pozorován z cca 25 m (M. Metelka, ČSO 2018).

Jediné zjištění tohoto druhu v roce 2017. Dříve vzácně pozorovaný druh se v posledních letech objevuje stále častěji (Hora in Kloubec et al. 2015, Kubelka 2016, ČSO 2018), což je zřejmě důsledek nárůstu evropské populace (BirdLife International 2015).

Orlík krátkoprstý (*Circaetus gallicus*)*

30. 6. 2017, Dasenský rybník (CB) [6952], 1 ex. (R. Šálek, ČSO 2018).

2. a 12. 8. 2017, hranice České republiky a Rakouska, Dešná (JH) [7059], 1 ex. (B. Watzl, ČSO 2018).

Na území JČ bývá orlík krátkoprstý pozorován pouze ojediněle. Do roku 2012 byl zjištěn pouze 11× (Hora in Kloubec et al. 2015), od té doby pak zřejmě jen v roce 2013 (ČSO 2018). Dokonce tři pozorování v jednom roce jsou z toho pohledu raritní a je otázkou, zda šlo ve všech případech o stejného, či o různé jedince. Uvedená pozorování byla akceptována FK pod jednacími čísly 63/2017 a 64/2017 (J. Šírek v komentářích jednotlivých pozorování – ČSO 2018).

Orel křiklavý (*Clanga pomarina*)

29. 4. 2017, Branná – sz. louky (JH) [7054], 1 ad. ex. vzletěl z louky a kroužil (L. Šimek, ČSO 2018).

31. 3. a 11. 4. 2017, NP Šumava (PT), 1, respektive 3 ex. (AOPK ČR 2018).

Jedná se o jediné záznamy orla křiklavého z území JČ v roce 2017. Od roku 2014 bylo u tohoto druhu v rámci celé České republiky zdokumentováno hnízdění pouze ve dvou kvadrátech ve Slavkovském lese – jde však o největší pravděpodobnosti o jeden pár, který hnízdí blízko na společné hranice obou kvadrátů (AOPK ČR 2018, ČSO & ČZU 2018). V dalších třech kvadrátech je uvedena kategorie pravděpodobné hnízdění (ČSO & ČZU 2018). Ze sousedních států hnízdí 600–800 párů na Slovensku (Dravecký et al. 2015), okolo 2500 párů v Polsku a okolo 100 párů v Německu (BirdLife International 2015). Od roku 2010 pochází včetně výše uvedených pozorování z území JČ nejméně 25 záznamů (Hora in Kloubec et al. 2015, AOPK ČR 2018, ČSO 2018), z toho nejméně 14 pak z širší oblasti potenciálně vhodných hnízdních lokalit na Šumavě a v Pošumaví (Hora in Kloubec et al. 2015, AOPK ČR 2018, ČSO 2018). U části těchto údajů je však potřeba ověřit jejich věrohodnost a potenciálně vhodnou hnízdní oblast by bylo vhodné intenzivněji sledovat. Veškeré záznamy nejen z hnízdního období je na území JČ i nadále nutné evidovat. Druh může být zaměněn s jinými druhy dravců a pravděpodobně tak často uniká pozornosti.

Orel královský (*Aquila heliaca*)

30. 9. 2017, Návary (JH) [7057], 1 tohoroční ex. (Bird Telemetry 2018).

Ojedinělý záznam orla královského, který byl dosud na území JČ zjištěn méně než 10× (Hora in Kloubec et al. 2015, AOPK ČR 2018, ČSO 2018) byl získán díky lokalizaci jedince označeného toho roku jako mládě na jižní Moravě GPS modulem pro telemetrické sledování (Bird Telemetry 2018). Je pravděpodobné, že s rozvojem moderních metod sledování ptáků bude přibývat i podobných záznamů.

Datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*)

24. 04. 2017, PR Chrášťanský vrch z okolí (CB) [7051], 1 F ve vhodném prostředí (M. Pakandl, ČSO 2018).

Jde o zajímavý nález ve vhodném hnízdním prostředí mimo oblast pravidelného výskytu druhu (Šumava, Ptačí oblast Boletice, Novohradské hory a masiv hory Klet) a zároveň potvrzení jeho výskytu v kvadrátu 7051 – naposledy byl datlík tříprstý zjištěn o několik kilometrů jižněji v roce 2009 (J. Šebestian, AOPK ČR 2018), ale jsou evidovány i mnohem starší údaje, např. doklad (střelený jedinec) z 22. 12. 1950 u Jaronína (Formánek 1958). Je možné, že po nárůstu početnosti po gradaci kůrovce v centru jeho výskytu (Hora in Kloubec et al. 2015) dochází k jeho šíření do dalších oblastí, kde zatím pouze uniká pozornosti.

Poštolka rudonohá (*Falco vespertinus*)

16. 9. 2017, pastviny u Horního Dvořiště (CK) [7452], 1 F/juv. (M. Frencl, ČSO 2018).

Jedná se o jediný záznam poštolky rudonohé v JČ z roku 2017. Ačkoli byl tento druh v posledních pěti letech zjištěn každoročně (ČSO 2018), stále se jedná o zajímavé zjištění. Ze 43 záznamů v JČ pocházelo nejvíce (okolo 70 %) z jarních měsíců, ze září pak okolo 10 % údajů (Hora in Kloubec et al. 2015). Se zvyšujícími se počty záznamů v České republice v posledních letech (ČSO 2018), jež jsou zřejmě důsledkem nárůstu početnosti hnízdní populace v Maďarsku (Palatitz et al. 2015), lze očekávat, že i v JČ bude výskyt poštolky rudonohé stále častější.

Ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*)

15. 1. 2017, Dubové Mlýny (CB) [6853], 1 ex. útočí na pletivo voliéry s chovanými kanáry (obr. 8 v barevné příloze 7) (M. Chaloupka, ČSO 2018).

V potravě ťuhýka šedého jsou pravidelně zjišťování drobní obratlovci až do velikosti drozda zpěvného (Šťastný & Hudec 2011). Lednové pozorování ťuhýka šedého, snažícího se dostat do venkovní voliéry s kanáry v uzavřeném dvoře venkovské usedlosti, dobře zapadá do kontextu obdobných pozorování. Šťastný & Hudec (2011) kupříkladu zmiňují lov vrabců polních u krmítka a lov vrabců domácích v ulicích města. Všechna zmíněná pozorování spadají do zimního období, kdy ťuhýci šedí mohou trpět nedostatkem potravy.

Kavka obecná (*Corvus monedula*)

16. 5. 2017, Borovany–Radostice (CB) [7053], min. 1 pár hnízdí v telekomunikačním stožáru (V. Mikeš, ČSO 2018).

22. 5. 2017, Horní Stropnice – Světví (CB) [7254], 3 páry hnízdí v telekomunikačním stožáru (V. Mikeš & L. Černý, ČSO 2018).

Původními hnízdišti kavek obecných byly stromové a skalní dutiny, v současnosti však na našem území hnízdí především na lidských stavbách, např. na půdách budov, v komínech a v zateplení domů (Šťastný & Hudec 2011). Kavky vykazují zřetelný trend k synantropizaci, a proto je i v JČ nyní jejich hnízdění soustředěno do měst (Havlíček in Kloubec et al. 2015). Hnízdění v nitru tubusových telekomunikačních stožárů (obr. 1) není prozatím v české literatuře uváděno (Rychlíková et al. 2001, Fuchs et al. 2002, Kunstmüller & Kodet 2005, Vašák et al. 2006, Fiala et al. 2007, Šťastný & Hudec 2011, Havlíček in Kloubec et al. 2015) a zřejmě tak bude v České republice představovat nový typ hnízdiště. Důležitým předpokladem k hnízdění v tubusovém stožáru je přítomnost otvorů pro průstup kabeláže z nitra tubusu k anténám umístěným vně horní části sloupu (obr. 2). Sloup s otvory tak vlastně připomíná pahýl stromu s dutinami.

Otázkou zůstává, jak dlouho již mohou kavky na obou lokalitách hnízdit. Z dostupných leteckých snímků je zřejmé, že oba stožáry na svých místech stály již v roce 2003 (Seznam 2018). Dle věrohodného sdělení pracovníka zemědělského družstva ve Světví hnízdily kavky v tamějším stožáru již v roce 2016. Na stožáru v Radosticích bylo 8 ozývajících se kavek pozorováno už 18. 6. 2016 (V. Mikeš, ČSO 2018), avšak ptáci byli vyhodnoceni jako nehnízdící. Evidentně se přitom ale jednalo o vyvedená mláďata. Vzhledem k věrnosti kavek hnízdišti (Rychlíková et al. 2001), můžeme na obou lokalitách očekávat hnízdění i v nadcházejících letech.

Krkavec velký (*Corvus corax*)

2. 4. 2017, Kačležský rybník (JH) [6856], 1 pár + 2 juv. (M. Veselý, ČSO 2018).

Pozorování vyvedených mláďat krkavce velkého začátkem dubna dokladuje velmi časně hnízdění, kdy samice musela začít inkubovat snůšku kolem přelomu ledna a února. Spolu s obdobným záznamem z 15. 4. 2016 (viz Kubelka et al. 2017) se jedná o jediná dvě dubnová pozorování tohoročních krkavců v JČ (ČSO 2010, 2018).



Obr. 1 – Hnízdiště kavky obecné (*Corvus monedula*) v telekomunikačním stožáru u Radostic (foto V. Mikeš 16. 5. 2017).

Fig. 1 – Breeding site of Western Jackdaws (*Corvus monedula*) inside a telecommunication pole at Radostice village (photo by V. Mikeš 16. 5. 2017).



Obr. 2 – Horní část telekomunikačního stožáru u Radostic s otvory pro výstup kabeláže, které umožňují hnízdění kavek obecných (*Corvus monedula*) v nitru sloupu (foto V. Mikeš 7. 3. 2018).

Fig. 2 – Upper part of a telecommunication pole at Radostice village. Western Jackdaws (*Corvus monedula*) can breed inside the pole due to openings for cabling (photo by V. Mikeš 7. 3. 2018).

Moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*)

9. 10. 2017, Radomyšl (ST) [6649], cca 75 ex. ve dvou hejnkách v mokřině s orobincem (M. Frencl, ČSO 2018).

V JČ se velikost hejnek moudivláčků lužních obvykle pohybuje do 10 ex. (ČSO 2010, 2018), přičemž nejvíce bylo doposud najednou pozorováno 12 ex. (26. 3. 2014, rybník Pýcha (ST) [6549], P. Pavlík, ČSO 2018). V celorepublikovém kontextu jsou pak známy záznamy až 50 společně se pohybujících moudivláčků (Šťastný a Hudec 2011, ČSO 2018).

Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*)

21. 10. 2017, Velký Vávrovský rybník (CB) [7052], 1 ex., odchyt (P. Veselý, ČSO 2018).

Odchyt rákosníka obecného v poslední dekádě října je nejpozdějším záznamem druhu pro JČ (ČSO 2010, 2018, Šťastný in Kloubec et al. 2015). Dosavadním hraničním nálezem bylo pozorování 1 ex. dne 16. 10. 2014 na rybníce Řežabinec (PI) [6750] (J. Šimek, ČSO 2018).

Rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*)

19. 4. 2017, NPR Řežabinec a Řežabinecké tůň (PI) [6750], 1 M, zpěv (R. Zapletal, ČSO 2018).

Dle dostupných údajů se jedná o nejčasnější pozorování druhu v JČ (ČSO 2010, 2018, Cepák in Kloubec et al. 2015). Dosavadní hraniční jarní záznamy druhu byly tyto: 20. 4. 2007, Zábelský rybník (JH) [6853/6854], 1 M, zpěv (L. Viktora, ČSO 2010) a 20. 4. 2008, Dívčice (CB) [6851], 2 ex., odchyt (Z. Pletka, Cepák in Kloubec et al. 2015).

Břehule říční (*Riparia riparia*)

červenec 2017, hrad Písek, Písek – Vnitřní Město (PI) [6650], cca 3 páry hnízdící v kovových trubkách vyčnívajících z hradní zdi (J. Hána, ČSO 2018).

Břehule říční v Česku v posledních letech stále častěji hnízdí v uměle vytvořených dutinách; jedná se zejména o nejrůznější drenážní otvory v železničních a silničních náspech, říčních nábřežích, o otvory vzniklé ve spárách mezi kameny či panely vlivem vodní eroze a o další otvory přítomné například na budovách zemědělských družstev (Heneberg 2013a). Jihočeská hnízdiště v antropogenních stavbách jsou typicky umístěna přímo nad vodní hladinou: vodní příkop zámku Blatná (ST) [6549], návesní rybníčky v Přechevicích (ST) [6849] a Drahonicích (ST) [6750], sádky v Tchořovicích (ST) [6548], navigace toku Volyňky ve Volyni (ST) [6849], panelové plochy při rybnících Bošilecký (CB) [6853] a Horusický (CB) [6854] (Heneberg & Kovář 2007, ČSO 2018). Hnízdní lokalita v Písku se oproti tomu nachází v místě snadno přístupném po souši (řeka Otava je vzdálena asi 15 m, obr. 3), nicméně hnízdní trubky se nacházejí ve výšce 5 m nad zemí, což je výše než na jakékoliv z výše uvedených lokalit. Kombinace hnízdění v umělých dutinách a urbánního prostředí nepochybně snižuje pravděpodobnost predace břehulí a jejich hnízd ze strany tradičních predátorů, kterými jsou krahujec obecný, ostříž lesní, liška obecná a jezevec lesní (Heneberg 2013b).

Budníček pruhohlavý (*Phylloscopus inornatus*)*

13. 10. 2017, rybník Bezdrev (CB) [6952], 1 ex. ve společnosti sýkor a budníčků menších (R. Šícha & F. Pochmon, ČSO 2018), probíhá posuzování FK (č. j. 33/2017).

Budníček pruhohlavý je druhem se sibiřským typem rozšíření, který zimuje v jižní Číně a zadní Indii (Šťastný & Hudec 2011). Každoročně bývají jednotliví ptáci zastiženi na průtahu v Evropě (Šťastný & Hudec 2011); v Česku je od roku 2010 zjišťován pravidelně každý rok (ČSO 2018). Pozorování u rybníka Bezdrev je teprve druhým zjištěním pro JČ. Předchozí záznam pochází z 2. 9. 1995, kdy byl v Jeteticích (PI) [6651] pozorován 1 ex. (L. Dědek, Bureš et al. 1995). Obě jihočeská pozorování spadají do období podzimního průtahu, což platí i pro naprostou většinu našich ostatních nálezů, v roce 2017 byl budníček pruhohlavý v rámci České republiky hlášen 6×, což je stejný počet, jako za dva roky 2015–2017 (ČSO 2018).

Budníček větší (*Phylloscopus trochilus*)

20. 3. 2017, Vodňany (ST) [6851], 1 ad., zpěv (M. Kulhavý, ČSO 2018).

Dle dostupných údajů (ČSO 2010, 2018, Bureš in Kloubec et al. 2015) se jedná o nejčasnější zastižení druhu v JČ. Dosavadní první jarní záznam pro JČ byl 21. 3. 2016, Radomyšl (ST) [6649], 1 ex. (J. Švihovec, Kubelka et al. 2017).

Budníček menší (*Phylloscopus collybita*)

27. 2. 2017, České Budějovice (CB) [7052], 3 M, zpěv (J. Nácarová & D. Nácar, ČSO 2018).

4. 3. 2017, PR Vrbenské rybníky (CB) [6952], 1 ex., zpěv (I. Freiberga, ČSO 2018).

Dle dostupných údajů (ČSO 2010, 2018, Bureš in Kloubec et al. 2015) se jedná o nejčasnější přílety druhu do JČ. Dosavadní první jarní záznam pro JČ byl 6. 3. 2007, Radomyšl (ST) [6649], 1 ex. (L. Lešák, ČSO 2010). Pozorování z 9. 2. 2010 z Českých Budějovic (Bureš in Kloubec et al. 2015) hodnotíme jako zimování.



Obr. 3 – Hnízdiště břehulí říčních (*Riparia riparia*) v drenážních trubkách v Písku (foto J. Hána 15. 7. 2017).
Fig. 3 – Nesting place of Collared Sand Martin (*Riparia riparia*) in drain pipes at Písek town (photo by J. Hána 15. 7. 2017).

Pěnice vlašská (*Sylvia nisoria*)

8. 5. 2017, Tábor–Zahrádka (TA) [6553], 2 páry (I. Průša, ČSO 2018).

V posledním roce celostátního mapování hnízdního rozšíření ptáků se při mapování hodinovek podařilo objevit novou jihočeskou lokalitu pěnice vlašské. Jedná se o bývalé tankové cvičiště v blízkosti Tábora, které představuje podobný biotop, jaký pěnice vlašské vyhledávají ve VVP Boletice (viz Hora in Kloubec et al. 2015). Záznam pěnic vlašských z 8. 5. je navíc prozatím nejčasnější pro JČ (ČSO 2010, 2018, Hora in Kloubec et al. 2015). Dosavadním prvním jarním zjištěním bylo pozorování jednoho zpívajícího ex. dne 17. 5. 2013 u Mišovic-Draheniček (PI) [6449] (R. Muláček, ČSO 2018).

Lejsek šedý (*Muscicapa striata*)

14. 4. 2017, Strakonice (ST) [6749], 1 ex., zpěv (M. Medvecký, ČSO 2018).

Přilet lejška šedého ze zimoviště v první polovině dubna představuje nejčasnější záznam druhu pro JČ (Kubelka et al. 2017, ČSO 2018). První jarní záznam druhu pro JČ doposud připadal na 19. 4. 2016 (Kubelka et al. 2017).

Lejsek malý (*Ficedula parva*)

1. 5. 2017, Chvalšiny (CK) [7151], 1 M (P. Šmíd, ČSO 2018).

12. 9. 2017, Vlhavský rybník (CB) [6951], 1 ex. (F. Nosek, ČSO 2018).

V roce 2017 byl v JČ zaznamenán jak rekordně časný, tak i rekordně pozdní výskyt lejska malého. Dosavadní hraniční pozorování druhu byly 3. 5. 2012 a 9. 9. 2007 (podrobnosti viz Hora in Kloubec et al. 2015).

Bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*)

30. 4. 2017, Chlum u Třeboně – Žíteč (JH) [7055], 32 ad. (J. Cepák, ČSO 2018).

Soustředění více než tři desítek táhnoucích bělořítů na jedné lokalitě představuje vůbec největší zjištěnou koncentraci druhu pro Česko. Šťastný & Hudec (2011) uvádějí jako nejpočetnější hejno 20 ex. pozorovaných 9. 4. 1982. V JČ bylo doposud pozorováno maximálně 7 ex. pohromadě (3 záznamy, Bureš in Kloubec et al. 2015, ČSO 2018).

Vrabc polní (*Passer montanus*)

14. 4. 2017, Křišťanov (PT) [7050], 1 hnízdící pár – hnízdo s vejci v budce, 925 m n. m. (J. Havlíček et al., ČSO 2018).

Hnízdění ve stejné budce bylo některými z autorů pozorování zdokumentováno již v roce 2016, kdy však bylo nalezeno již jen použité hnízdo. Z území JČ byl sice vrabec polní hlášen z období hnízdění i z vyšších poloh – např. v 960 m n. m. ve VVP Boletice (Havlíček in Kloubec et al. 2015). Hnízdění však bylo prokázáno dosud jen do výšky 800 m n. m. z Horní Vltavice (PT) [7048] (Havlíček in Kloubec et al. 2015), respektive 830 m n. m. v Arnošově (PT) [7149], tj. cca 2,5 km od Křišťanova, kde P. Světlík (in litt.) kroužkoval 25. 6. 2016 mláďata na hnízdě. Jedno z nich bylo 29. 10. 2016 odchyceno asi 5 m od budky v Křišťanově (J. Havlíček & Z. Beránková in litt.). Do roku 2016 byl z obce Křišťanov znám výskyt pouze z okolí statku (900 m n. m.), asi 750 m od nálezu hnízda, kde však nebylo hnízdění prokázáno. Právě statky s chovem zvířat mohou být především během zimního období pro vrabce polního klíčovým stanovištěm, především ve výše položených sídlech, kde často tento druh chybí (Šálek et al. 2015, Havlíček et al. nepubl.).

Linduška lesní (*Anthus trivialis*)

15. 10. 2017, Kluky (PI) [6651], min. 1 ex., přelet s hlasovými projevy (J. Šimek, ČSO 2018).

Dle dostupných údajů (ČSO 2010, 2018) se jedná o nejpozdější zastížení druhu v JČ. Dosavadní hraniční podzimní záznam pro JČ byl 4. 10. (2 záznamy, ČSO 2018).

Konopka žlutozobá (*Linaria flavirostris*)

6. 3. 2017, Planá nad Lužnicí (TA) [6654], přelet 15 ex. (J. Veselý, ČSO 2018).

20. 11. 2017, České Budějovice (CB) [7052], 16 ex. sbírá potravu na travnatém pásu mezi železničními tratěmi (M. Kulhavý, ČSO 2018).

Hned dvě pozorování hejnek konopek žlutozobých zřejmě souvisí s početnějším záletem druhu do Česka v roce 2017 (celkem 50 záznamů, ČSO 2018). Břežnové pozorování je prozatím jediným jarním nálezem druhu pro JČ (viz Hora in Kloubec et al. 2015).

Konopka obecná (*Linaria cannabina*)

11. 1. 2017, Ledenice-Zaliny (CB) [7053], cca 400 ex. na strništi (Š. Vidner, ČSO 2018).

V mimohnízdním období mohou konopky tvořit hejna až o počtu několika set jedinců (Bureš in Kloubec et al. 2015). Dosavadní rekordní hejno konopek čítalo 300–400 ex. sbírajících potravu na poli s hrachem setým (29. 1. 2007, Mirovice-Ráztely (PI) [6449], R. Muláček, ČSO 2018).

Strnad zahradní (*Emberiza hortulana*)

20. 5. 2017, rybník Dolní Nadýmač (PT) [6950], 1 M, zpěv (M. Šulák, ČSO 2018).

Hora (in Kloubec et al. 2015) na základě údajů shromážděných v letech 1970–2012 uvádí, že jarní záznamy strnadů zahradních v JČ spadají do období od 15. 4. do 9. 5. Pozorování strnada zahradního zpívajícího 20. 5. ve vhodném hnízdním biotopu se nejspíše bude týkat protahujícího

jedince, nicméně údaj pochází z Lhenicka, tedy tradiční sadařské oblasti, která by mohla dobře odpovídat stanovištním nárokům druhu (viz Štátný & Hudec 2011).

Komentovaná pozorování druhů kategorie C, D a E

Berneška velká (*Branta canadensis*)

7. 4. 2017, PR Vrbenské rybníky (CB) [6952], 1 ex. (L. Čertík, ČSO 2018).

Poté, kdy byl po dobu téměř tří měsíců od podzimu 2016 až do počátku roku 2017 (Kubelka et al. 2017, ČSO 2018) tento vysoce problematický invazivní druh (Keller et al. 2011) pozorován na Otavě v Písku (PI) [6650] se jedná o další záznam v JČ. Není vyloučeno, že šlo o stejného jedince.

Ibis skalní (*Geronticus eremita*)

17. 7. 2017, Dolní Dvořiště – Trojany (CK) [7352], 12 ex. (R. Okrouhlý, ČSO 2018).

Jedná se o první zastižení tohoto druhu v JČ (Hora in Kloubec et al. 2015). Zřejmě stejné hejno – 13 ex. bylo 5. 8. 2017 pozorováno na Vsetínsku (J. Kött, ČSO 2018). Ptáci tam byli pozorováni na poli a nechali pozorovatele přiblížit na asi 50 m (M. Jakubec in J. Kött, ČSO 2018). Na základě odečtu barevných kroužků ptáků pozorovaných právě na Vsetínsku bylo zjištěno, že šlo o ptáky z polodivokého chovu výzkumnému institutu Konrada Lorenze u Grünau, což je asi 350 km od místa pozorování na Moravě (M. Jakubec in J. Kött, ČSO 2018) a asi 100 km od Dolního Dvořiště. Zdejší ptáci, kteří nejsou příliš plaší se nejčastěji pohybují v okolí výzkumné stanice, avšak zálety do vzdálenosti několik desítek kilometrů nejsou vzácné, občas se dokonce objevují i zálety na větší vzdálenosti – např. až do Litvy. V těchto případech se většinou jedná o potulky mladých jedinců po dosažení vzletnosti, přičemž na podzim se opět vrací do stanice (Frigerio in litt., WaldrApp 2018). Dlouhé přelety, kam patří i záznamy z České republiky jsou dobrým znamením o kondici zdejších ptáků, kteří zatím z důvodu absence technických možností pro „naučení migračního chování a přeletu Alp“ zůstávají ve výzkumné stanici celoročně a především v zimě jsou odkázáni na lidskou péči (Frigerio in litt., J. Havlíček nepubl.). FK ČSO hodnotí pozorování jako kategorii E, uprchlíky z chovu nebo zajetí (J. Šírek in litt.).

Orel východní (*Haliaeetus pelagicus*)

V roce 2017 byl dle záznamů v databázi Avif (ČSO 2018) tento druh v JČ pozorován celkem 6×, z toho 3× na Třeboňsku a 1× na Českobudějovicku (u dalších dvou pozorování byla lokalita utajena). Je velmi pravděpodobné, že se jedná o stejného jedince, který zde byl zjištěn již v minulých letech (Kubelka et al. 2017, ČSO 2018) a který s největší pravděpodobností unikl v roce 2013 ze ZOO Praha (P. Brandl, ČSO 2018).

Hrdlička chechtavá (*Streptopelia roseogrisea*)

19. 7. 2017, Boješice (PI) [6450], 1 M, tok (R. Muláček, ČSO 2018).

21. 7. 2017, Boješice (PI) [6450], 1 M, tok – dvoří se nedospělé F hrdličky zahradní (G. Kašpar, ČSO 2018).

Jde o poměrně často chovaný druh hrdličky (ostatně i podle autora prvního pozorování se zřejmě jedná o únik z nedalekého chovu), proto je zajímavé, že údajů o výskytu není dosud více – např. z území JČ pocházejí pouze dva záznamy (Kubelka et al. 2017). Tento druh může být zřejmě často zaměňován s příbuznými druhy, například s hrdličkou zahradní, a proto opomíjen. Dvoření se jinému druhu není zřejmě neobvyklé, neboť oba zmíněné druhy na sebe reagují a bylo prokázáno i křížení (van Grouw 1999 ex van Grouw 2018, de Kort & ten Cate 2011). To bylo zjištěno i mezi zmíněnými druhy a dalšími blízkými příbuznými druhy měkkozobých (McCarthy 2006).

Aktuální doplňky k dříve publikovaným pozorováním

Pozorování chaluhu „pomořanské“ ze dne 3. 9. 2016, rybník Dvořiště (JH) [6953], 1 juv. (Kubelka et al. 2017, J. Ševčík, ČSO 2018) bylo dodatečně FK ČSO přeurčeno jako chaluha malá (*Stercorarius longicaudus*): „po názoru předního odborníka na rackovité – K. M. Olsena, který tohoto ptáka určil jako chaluhu malou, stáří 1 K, změnila i FK ČSO určení na chaluhu malou, č. j. 110/2016.“ (J. Šírek in J. Ševčík, ČSO 2018). V posledním čísle jihočeského ornitologického seriálu (Kubelka et al. 2017) byl omylem uveden nesprávný první jarní záznam lejska šedého (*Muscicapa striata*) platný do roku 2016. Správný údaj měl být 26. 4. 2010, Dívčice (CB) [6851], 1 ex., odchyt (Anonymus, Hora in Kloubec et al. 2015) a nikoliv 3. 5. 2013, Uzeničky (ST) [6549], 1 ex., zpěv (R. Muláček, ČSO 2018). Ve stejném díle seriálu zároveň vypadl komentář k zajímavému hnízdění brhlíka lesního (*Sitta europaea*) v upraveném hnízdě vlašťovky obecné ve chlěvě. Zde proto komentář zveřejňujeme v plném znění: Brhlík lesní je druhem, který obvykle hnízdí ve stromových dutinách, nicméně známé je i obsazování skalních dutin či dutin na budovách (Šťastný & Hudec 2011). Zahnízdění v upraveném vlašťovčím hnízdě ve chlěvě představuje zajímavý doklad přizpůsobivosti druhu.

Poděkování

Děkujeme členům Jihočeského ornitologického klubu i dalším ornitologům a veřejnosti za poskytnutá pozorování a doplňující informace. Jiřímu Šírkovi vděčíme za informace o aktuálních rozhodnutích Faunistické komise ČSO. Za poskytnuté fotografie děkujeme J. Hánovi, J. Jirsovi, M. Chaloupkovi a M. Reiserovi. Ke zlepšení finální verze článku přispěli svými připomínkami dva anonymní recenzenti a výkonný redaktor Petr Lepší.

Literatura

- AOPK ČR [Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky] (2018): Nálezová databáze ochrany přírody. – URL: <http://portal.nature.cz/nd/> (přístup 6. 3. 2018).
- Arendt W. J. (1988): Range expansion of the Cattle Egret (*Bubulcus ibis*) in the Greater Caribbean Basin. – *Colonial Waterbirds* 11: 252–262.
- BirdLife International (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – BirdLife International, Cambridge, 374 p.
- BirdLife International (2015) European Red List of Birds. – Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- BirdLife International (2018a): Taxonomy. – URL: <http://datazone.birdlife.org/species/taxonomy> (přístup: 6. 3. 2018).
- BirdLife International (2018b): Species factsheet: Pygmy Cormorant *Microcarbo pygmaeus*. – URL: <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/22696734> (přístup: 6. 3. 2018).
- BirdLife International (2018c) Species factsheet: Cattle Egret *Bulbucus ibis*. – URL: <http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/cattle-egret-bulbucus-ibis> (přístup 1. 3. 2018).
- BirdLife Österreich (2018): Observations. – URL: <http://www.ornitho.at/> (přístup: 28. 2. 2018).
- Bird Telemetry (2018): Bird telemetry. – URL: <http://www.birdtelemetry.cz> (přístup 23. 2. 2017).
- Blaker D. (1971): Range expansion of the Cattle Egret. – *Ostrich* 42(S1): 27–30.
- Brandl P., Bürger P. & Pykal J. (2002): Práci přírodní rezervace Vrbenské rybníky u Českých Budějovic. – *Sborn. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 42: 61–117.
- Bureš J., Hlásek L., Pecl K., Šálek M. & Všečeka R. (1995): Ptactvo Písecka – Ornis kraje píseckého. – *ZO ČSOP Písek, Písek*, 171 p.
- Cepák J. (2003): Hnízdění vlyhy pestré (*Merops apiaster*) v jižních Čechách. – *Zprávy ČSO* 57: 48–49.
- Club 300 Germany (2018): Rarities. – URL: <http://www.club300.de/alerts/index.php> (přístup: 20. 3. 2018).
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds) (1983): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic, Volume III: Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford, 913 p.

- Cramp S. (ed.) (1989): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic, Volume IV: Terns to Woodpeckers. – Oxford University Press, New York, 960 p.
- Crosby G. T. (1972): Spread of the Cattle Egret in the Western hemisphere. – *Bird Banding* 43: 205–212.
- ČHMÚ [Český hydrometeorologický ústav] (2018): Historická data, územní teploty. – URL: <http://portal.chmi.cz/historicka-data/pocasi/uzemni-teploty> (přístup: 4. 3. 2018).
- ČSO & ČZU [Česká společnost ornitologická & Česká zemědělská univerzita] (2018): Průběžné výsledky Atlasu hnízdního rozšíření ptáků ČR 2014–2017. – URL: http://birds.cz/avif/atlas_sq_alloc.php (přístup: 4. 3. 2018).
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2010): Vaše pozorování. – URL: <http://www.cso.cz/index.php?birds=1> (přístup: 7. 3. 2018).
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2018): Databáze pozorování ptáků. – URL: http://birds.cz/avif/obs_new.php (přístup: 5. 3. 2018).
- de Kort S. R. & ten Cate C. (2001): Response to interspecific vocalizations is affected by degree of phylogenetic relatedness in *Streptopelia doves* – *Animal Behaviour* 61(1): 239–247.
- Dragonetti M. & Giovacchini P. (2009): Aspects of breeding biology of Cattle Egret *Bubulcus ibis* in a Grosseto province colony (Tuscany, central Italy). – *Avocetta* 33: 199–204.
- eBird (2018): Species Maps. – URL: <https://ebird.org/map/> (přístup: 6. 3. 2018).
- Dravecký M., Maderič B., Topercer J., Kicko J., Danko Š., Karaska D., Guziová Z. & Šotnár K. (2015): Abundance, distribution and trend of the lesser spotted eagle (*Aquila pomarina*) breeding population in Slovakia. – *Slovak Raptor Journal* 9(1): 7–44.
- Evans K. L., Newton J., Gaston K. J., Sharp S. P., McGowan A. & Hatchwell B. J. (2012): Colonisation of urban environments is associated with reduced migratory behaviour, facilitating divergence from ancestral populations. – *Oikos* 121(4): 634–640.
- Fernández-Juricic E. (2001): Avian spatial segregation at edges and interiors of urban parks in Madrid, Spain. – *Biodiversity & Conservation* 10(8): 1303–1316.
- Fiala L., Klejduš J. & Vymazalová H. (2007): Ptáci Znojemska – příspěvek k poznání avifauny za posledních 35 let. – *ZO ČSOP Znojmo, Sursum, Tišnov*, 252 p.
- Field R. H. & Anderson G. Q. (2004): Habitat use by breeding Tree Sparrows *Passer montanus*. – *Ibis* 146(S2): 60–68.
- Flousek J. & Pavelka J. (1993): Budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*) v Československu. – *Sylvia* 29: 57–68.
- Flousek J. & Šálek M. E. (2007): Hnízdění a výskyt budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) v Krkonoších. – *Sylvia* 43: 154–164.
- Flousek J., Gramsz B. & Telenský T. (2015): Ptáci Krkonoš – atlas hnízdního rozšíření 2012–2014. – Správa KRNP Vrchlabí, Dyrekce PKN Jelenia Góra, Kielce, 480 p.
- FK ČSO [Faunistická komise ČSO] (2018): Přehled akceptovaných pozorování. – URL: <http://fkco.cz/> (přístup: 6. 3. 2018).
- Formánek J. (1958): Sběrka jihočeských ptáků Aloise Mrázka. – Sborn. Kraj. vlastiv. mus. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 1: 129–137.
- Fuchs R., Škopek J., Formánek J. & Exnerová A. (2002): Atlas hnízdního rozšíření ptáků Prahy. – Česká společnost ornitologická, Consult, Praha, 320 p.
- Gahura V. (2010): Historie hnízdění kolihy velké (*Numenius arquata*) na jižní Moravě. – *Crex* 30: 108–126.
- Glutz von Blotzheim (2001): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. – Aula-Verlag GmbH, Wiesbaden, 1966 p.
- Gyurác J., Nagy K., Fuisz T. I., Karcza Z. & Szép T. (2013): European Bee-eater (*Merops apiaster* Linnaeus, 1758) in Hungary: a review. – *Ornis Hungarica* 21(2): 1–22.
- Havlíček J. & Kubelka V. (2015): Hnízdění pisily čáponohé v jižních Čechách v roce 2014. – In: Kubelka V. (ed.), Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách II., p. 79–80, Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 55, České Budějovice.
- HBW Alive [Handbook of the Birds of the World Alive] (2018): Species. – URL: <https://www.hbw.com/species> (přístup: 6. 3. 2018).
- HBW and BirdLife International (2017): Handbook of the Birds of the World and BirdLife International digital checklist of the birds of the world. Version 2. – URL: http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/Species/Taxonomy/HBW-BirdLife_Checklist_Version_2.zip. (přístup: 1. 3. 2018).
- Heatwole H. (1965): Some aspects of the association of Cattle Egrets with cattle. – *Animal Behaviour* 13: 79–83.
- Heneberg P. (2013a): Neobvyklá hnízdění břehulí. – *Ptačí svět* 20(1): 11.

- Heneberg P. (2013b): Proč se břehule stala ptákem roku? – Ptačí svět 20(1): 3–6.
- Heneberg P. & Kovář V. (2007): Hnízdění břehule říční (*Riparia riparia*) v uměle vytvořených dutinách. – Sylvia 43: 123–138.
- Hladík B. (1965): Pozorování budníčka zeleného (*Phylloscopus trochiloides*) na Českomoravské vysočině. – Sylvia 17: 216–218.
- Holling M. & The Rare Breeding Birds Panel (2012): Rare breeding birds in the United Kingdom in 2010. – British Birds 105: 352–416.
- Jaška P. & Řepa P. (2017): Hnízdění husice nilské (*Alopochen aegyptiaca*) v České republice v období 2006–2016 a detailní rozbor výskytu v Karlovarském a Plzeňském kraji. – Sylvia 53: 21–40.
- Hudec K. & Šťastný K. (eds) (2005): Fauna ČR. Ptáci – Aves 2/1 a II. – Academia, Praha, 1203 p.
- JOK [Jihočeský ornitologický klub] (2015): Faunistická pozorování Jihočeského ornitologického klubu. – URL: <http://www.muzeumcb.cz/spolky-a-kluby/jihocesky-ornitologicky-klub/faunisticka-pozorovani-jihoceskeho-ornitologickeho-klubu/?startPagingPosition=64> (přístup: 6. 3. 2018).
- JOK [Jihočeský ornitologický klub] (2018): Databáze faunistických pozorování členů Jihočeského ornitologického klubu. – Ms. [Depon. in: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, L. B. Schneidera 6, České Budějovice]
- Kloubec B., Hora J. & Šťastný K. (eds) (2015): Ptáci jižních Čech. – Jihočeský kraj, České Budějovice, 639 p.
- Kubelka V. (2012): Poznámky k výskytu vybraných vzácných druhů vodních ptáků v PR Vrbenské rybníky v letech 2002–2012. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 106–117.
- Kubelka V. (ed.) (2014): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách v letech 2012–2013. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 54: 191–207.
- Kubelka V. (ed.) (2015): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách II. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 55: 75–91.
- Kubelka V. (ed.) (2016): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách III. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 56: 105–118.
- Kubelka V. & Kadava L. (2014): Neúspěšný rok 2013 pro břehouše černoocasého (*Limosa limosa*) a jeho současný stav v České republice. – Vanellus 9: 43–53.
- Kubelka V. & Pykal J. (2012): Hnízdění vzácných bahňáků na Českobudějovicku v první dekádě 21. století s významným rokem 2007. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 52(Suppl.): 7–21.
- Kubelka V., Malina J., Bureš J. & Šálek M. (2016): Velikost vajec jihočeských břehoušů černoocasých (*Limosa limosa*) v kontextu sedmi evropských a asijských populací. – Vanellus 11: 46–51.
- Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2017): Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách IV. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 57: 99–125.
- Kubelka V. & Havlíček J. (2017): Vyhnízdění volavek rusohlavých (*Bubulcus ibis*) na Českobudějovicku, první prokázané hnízdění v České republice. – In: Kubelka V., Havlíček J. & Mikeš V. (eds) (2017), Zajímavá a vzácná ornitologická pozorování v jižních Čechách IV, pp. 99–125, Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 57.
- Kunstmüller I. & Kodet V. (2005): Ptáci Českomoravské vrchoviny. Historie a současnost hnízdního rozšíření v kraji Vysočina. – ČSOP Jihlava & Muzeum Vysočiny Jihlava, Jihlava, 220 p.
- Lovette & Fitzpatrick (eds.) (2016): The Cornell Lab of Ornithology Handbook of Bird Biology (third edition). – Wiley & Sons, West Sussex, UK. 730 p.
- Lučan R. (2014): Zkušenosti s cíleným odchytém bekasin větších (*Gallinago media*). – Vanellus 9: 35–38.
- Lučan R. (2017): Zimování slučky malé (*Lymnocyptes minimus*), bekasiny otavní (*Gallinago gallinago*) a sluky lesní (*Scolopax rusticola*) v České republice v letech 2001–2017. – Vanellus 12: 45–56.
- Maddock M. & Geering D. (1994): Range expansion and migration of the Cattle Egret. – Ostrich 65:191–203.
- Martínez-Vilalta A., Motis A. & Kirwan G. M. (2018): Cattle Egret (*Bubulcus ibis*). – In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D. A. & de Juana E. (eds), Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona. URL: <https://www.hbw.com/node/52697> (přístup 1. 3. 2018).
- McCarthy E. M. (2006): Handbook of avian hybrids of the world. – Oxford University Press, Inc, 583 p.
- McKilligan N. G. (1997): A long term study of factors influencing the breeding success of the Cattle Egret in Australia. – Colonial Waterbirds 20: 419–428.
- Mörtberg U. & Wallentinus H. G. (2000): Red-listed forest bird species in an urban environment – assessment of green space corridors. – Landscape and Urban planning 50(4): 215–226.
- Observation International (2018): Observations. – URL: https://observation.org/waarnemingen_v7.php?group=1 (přístup: 6. 3. 2018).
- Pajero D., Sánchez-Guzmán J. M. & Avilés J. M. (2001): Breeding biology of the Cattle Egret *Bubulcus ibis* in southwest Spain. – Bird Study 48: 367–372.

- Palatitz P., Fehérvári P., Solt S. & Horváth É. (2015): Breeding population trends and premigration roost site survey of the Red-footed Falcon in Hungary. – *Ornis Hungarica* 23(1): 77–93.
- Petrescu A. (1998): Study on the placement and architecture of the nests of *Merops apiaster* L. (Aves: Coraciiformes) in colonies from southern Romania. – *Travaux du Muséum National d'Histoire Naturelle "Grigore Antipa"* 40: 383–402.
- Pühringer N. (2015): Zur aktuellen Situation des Grünlaubsängers (*Phylloscopus trochiloides*) in Oberösterreich. – *Naturschutz aktuell* 23: 73–83.
- Růžek P. & Schröpfer L. (2014): Návštěva bavorských kolih velkých (*Numenius arquata*) u Dunaje. – URL: <http://www.ornitologie-hok.cz/akce/2014/245-navsteva-bavorskych-kolih-velkych-u-dunaje> (přístup: 6. 3. 2018).
- Rychlíková H., Formánek J. & Škopec J. (2001): Pták roku 2001 – Kavka obecná. – Česká společnost ornitologická, 15 p.
- Řehounek J. (2013): Břehule a motokros. – *Ptačí svět* 20(1): 21.
- Seznam (2018): Mapy – Letecká 03. – URL: <https://mapy.cz/letecka=2003-?x14=4705000.&y48=9620000.&z-11&l=0> (přístup: 28. 2. 2018).
- Slabeyová K., Ridzoň J., Svetlík J. & Kvetko R. (2009): Zimovanie a migrácia vodného vtáctva na Hrušovskej zdrži a príslých lokalitách v rokoch 2004–2009, zhodnotenie ekosoologického významu lokality. – *Tichodroma* 21: 57–71.
- Scherzinger W. (1990): Irrgast oder Neusiedler? Beobachtungen des Grünen Laubsängers *Phylloscopus trochiloides* im Inneren Bayerischen Wald. – *Monticola* 6: 117–122.
- Šálek M., Havlíček J., Riegert J., Nešpor M., Fuchs R. & Kipson M. (2015): Winter density and habitat preferences of three declining granivorous farmland birds: the importance of the keeping of poultry and dairy farms. – *Journal for nature conservation* 24: 10–16.
- Šena V. (2013): Hnízdění kolih velké (*Numenius arquata*) na letišti Praha-Ruzyně. – *Crex* 32: 105–109.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) (2011): Fauna ČR. Ptáci – Aves 3/I a II. – Academia, Praha, 1189 p.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) (2016): Fauna ČR. Ptáci – Aves 1. – Academia, Praha, 790 p.
- Šťastný K., Bejček V. & Hudec K. (2006): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. – Aventinum, Praha, 463 p.
- Svensson L., Mullarney K. & Zetterström D. (2012): Ptáci Evropy, Severní Afriky a Blízkého Východu. – Ševčík, 447 p.
- Thomas M. & Althaus S. (2015): Erstnachweis der Grünlaubsänger *Phylloscopus trochiloides* in der Schweiz und sein Status in Europa. – *Der Ornithologische Beobachter* 112: 283–306.
- Thompson C. F., Lanyon S. M. & Thompson K. M. (1982): The influence of foraging benefits on association of Cattle Egrets (*Bubulcus ibis*) with cattle. – *Oecologia* 52(2): 167–170.
- Van Gils J., Wiersma P., Kirwan G. M. & Sharpe C. J. (2018): Eurasian Curlew (*Numenius arquata*). – In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D. A. & de Juana E. (eds), *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. URL: <https://www.hbw.com/species/eurasian-curlew-numenius-arquata> (přístup: 5. 3. 2018).
- Vašák P. (ed.) (2006): Ptáci Podblanicka. – ZO ČSOP Vlašim, Podblanické ekocentrum & Muzeum Podblanicka, Vlašim, 261 p.
- Uhl H. & Wichmann G. (2013): Wiesen- und Kulturlandschaftsvogel in Oberösterreich 2011–2013. Projekt Bericht, BirdLife Österreich. URL: https://www.zobodat.at/pdf/GUTNAT_0805_0001-0120.pdf (přístup: 5. 3. 2018).
- van Grouw H. (1999): De Lachduif, een overzicht van herkomst, historie, gedrag en vererving. – Privately published, Alphen a/d Rijn
- van Grouw H. (2018): *Streptopelia risoria* and how Linnaeus had the last laugh. – *Bulletin of the British Ornithologists' Club* 138(1): 11–29.
- Vavřík M. (2003): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2002. – *Zprávy ČSO* 57: 30–37.
- Vavřík M. (2004): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2003. – *Zprávy ČSO* 59: 24–32.
- WaldrApp (2018): WaldrApp. – URL: <https://www.spotteron.com/waldrapp/> (přístup: 20. 7. 2018).
- Weixler K., Fünfstück H.-J. & Biele S. (2015): Seltene Brutvögel in Bayern 2014–2015. 5. Bericht der Arbeitsgemeinschaft Seltene Brutvögel in Bayern. – *Otus* 8: 60–116.
- Žďárek P., Koza V. & Kubelka V. (2015): Bahňáci – od běžných druhů po nejvýznamnější zatoulance – čím jsou výjimeční a jak je určovat? – *Vanellus* 10: 9–34.

Adresy autorů dílčích komentářů:

Michal Pakandl, Dlouhá 18, CZ – 370 11 České Budějovice, e-mail: pakandlm@seznam.cz

Jiří Řehounek, M. Chlajna 12, CZ – 370 05 České Budějovice, e-mail: RehounekJ@seznam.cz

Aleš Vondrka, Správa NP Šumava, 1. máje 260, CZ – 385 01 Vimperk, e-mail: ales.vondrka@npsumava.cz

*Došlo: 5. 4. 2018
Přijato: 2. 7. 2018*



Obr. 1 – Pár kolih velkých (*Numenius arquata*) sbírající potravu na pravděpodobném lučním hnízdišti ve středu Zbudovských blat na Českobudějovicku (foto V. Kubelka 14. 4. 2017).

Fig. 1 – A pair of Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) foraging at probable meadow breeding ground in the middle of Zbudovská blata near České Budějovice town (photo by V. Kubelka 14. 4. 2017).



Obr. 2 – Detail pravděpodobného hnízdiště kolih velkých (*Numenius arquata*) ve středu Zbudovských blat na Českobudějovicku (foto V. Kubelka 6. 5. 2017).

Fig. 2 – A detail of Eurasian Curlew (*Numenius arquata*) probable breeding ground in the middle of Zbudovská blata near České Budějovice town (photo by V. Kubelka 6. 5. 2017).



Obr. 3 – Celkový pohled na hnízdní lokalitu páru vln pestrých (*Merops apiaster*) v PP Pískovna na cvičišti. Hnízdní stěna se nachází ve středu snímku (foto V. Mikeš 17. 7. 2017).

Fig. 3 – The breeding habitat of European Bee-eater (*Merops apiaster*) at Pískovna na cvičišti Nature Monument. The nesting hole was located in the sandpit wall in the centre of the photograph (photo by V. Mikeš 17. 7. 2017).



Obr. 4 – Mladá vlna pestrá (*Merops apiaster*) vyvedená v PP Pískovna na cvičišti (foto J. Jirsa 1. 8. 2017).

Fig. 4 – Freshly fledged European Bee-eater (*Merops apiaster*) at Pískovna na cvičišti Nature Monument (photo by J. Jirsa 1. 8. 2017).



Obr. 5 – Celkový pohled na hnízdiště kolonie vln pestrých (*Merops apiaster*) v Cepáků pískovně u Mladošovic (foto V. Mikeš 17. 8. 2017).

Fig. 5 – The breeding habitat of a colony of European Bee-eaters (*Merops apiaster*) in a sandpit near Mladošovice village (photo by V. Mikeš 17. 8. 2017).



Obr. 6 – Hnízdní nora vln pestrých (*Merops apiaster*) v Cepáků pískovně u Mladošovic vyhrabaná neznámým predátorem (foto V. Mikeš 4. 7. 2017).

Fig. 6 – Nesting hole of European Bee-eater (*Merops apiaster*) in a sandpit near Mladošovice destroyed by unknown predator (photo by V. Mikeš 4. 7. 2017).



Obr. 7 – Mladá vlha pestrá (*Merops apiaster*) vyvedená v Cepáků pískovně u Mladošovic (foto M. Reiser 9. 8. 2017).

Fig. 7 – European Bee-eater fledgling in a sandpit near Mladošovice village (photo by M. Reiser 9. 8. 2017).



Obr. 8 – Ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*) útočící na pletivo venkovní voliéry s kanáry v Dubových Mlýnech (foto M. Chaloupka 15. 1. 2017).

Fig. 8 – Great Grey Shrike (*Lanius excubitor*) trying to prey on caged canaries at Dubové Mlýny settlement (photo by M. Chaloupka 15. 1. 2017).